

**VAGGERYDS
KOMMUN**

Miljöredovisning 2023

Ansvarig tjänsteman: Miljö- och
hållbarhetsstrateg

Godkänd av Kommunfullmäktige

2024-xx-xx

Innehåll

Innehåll	2
Förord.....	3
Sammanfattning	5
Uppföljning av Miljöprogrammet 2022-2025	8
Statistik och nyckeltal för Hållbara transporter och resor	10
Statistik och nyckeltal för hållbar samhällsplanering och bebyggelse -energi.....	19
Statistik och nyckeltal för hållbar samhällsplanering och bebyggelse - avfall.....	26
Statistik och nyckeltal – Hållbar samhällsplanering och bebyggelse – Luft och kemikalier	29

Förord

Vi har alla under 2023 påverkats av en omvärld som är orolig med krig i Europa, stigande inflation och kostnadsökningar samt att utvecklingen i att nå globala miljömål inte går åt rätt håll.

Vaggeryds kommuns miljöredovisning visar också att vi inte fullt ut går åt rätt håll i målluppfyllelse. Till viss del kan vi hänvisa till faktorer vi i ett kort perspektiv inte kan rå på menen det är samtidigt nedslående att vi inte presterar lite bättre.

För att nå Parisavtalet krävs att utsläppen i Jönköpings län minskar avsevärt från dagens nivåer. Fortsätter vi som bor och verkar inom Jönköpings län med utsläppen i samma takt som idag, har vi förbrukat vår totala koldioxidbudget inom sju år. För att koldioxidbudgeten ska räcka till 2045, behövs den årliga minskningstakten öka till 13,2 procent årligen med start 2023. Det är en betydande minskning jämfört med hur det har sett ut de senaste åren. I Vaggeryds kommun är vi långt ifrån den minskning som krävs och vi bidrar inte på ett sådant sätt som vi borde.

Därför får miljöredovisningen fungera som en väckarklocka för var och en av oss inom kommunkoncernen. Faktum är att näringslivet ligger före oss och där går anpassningen snabbare. Det installeras laddstationer och byggs energilagrar samt i de flesta av våra företags affärsplaner så ligger minskad klimatpåverkan högst upp på offerten.

Vi ska också samtidigt som vi själva rannsakar oss ändå lyfta goda exempel inom kommunkoncernen. Matsvinnet fortsätter att minska, våra invånare reser mera kollektivt än tidigare och vi gör förbättringar inom energiområdet genom bland annat installera solceller på kommunens fastigheter och utför eftersatt underhåll.

Vaggerydssurret, en temavecka för pollinering, var ett lyckat samarbetsprojekt mellan kanslienheten, gata- parkenheten, biblioteken och Remida. Det genomfördes på Skillingaryds torg och kommer under 2024 genomföras i Vaggeryd.

Tekniska Nämnden har tilläggsköpt förnyelsebar el från vindkraft för kommunens elförbrukning.

Vårt energibolag VEAB genomför också historiskt stora investeringar i nytt värmeverk samt i att utnyttja spillvärme från industrin till uppvärmning.

Vårt gemensamma kommunalförbund SÅM ligger också i framkant i att minimera avfall samt göra det lätt att göra rätt. Vi återbrukar mera och vi återvinner på en smidigt och klimatnyttigt sätt.

Sammanfattningsvis så gör vi en hel del bra men vi kan bättre och intresset för miljöarbetet får inte bara vara vid skrivandet av ett miljöprogram eller formulering av miljömål.

Miljöarbetet måste få ett mera framskjutet fokus i vardagen hos alla i vår kommunkoncern, från politiker, chefer och medarbetare.

Och undertecknad är inte undantaget detta. Även jag kan prestera bättre för en hållbar värld för kommande generationer.

Gert Jonsson
Kommunstyrelsens ordförande (M)

Sammanfattning

Miljöfrågorna är en del av alla nämnders och kommunala bolags ordinarie arbete och inget som kan ligga vid sidan av. Målet är att miljö blir en naturlig del i alla verksamheter till nytta både för det interna miljöarbetet och för den strategiska samhällsutvecklingen. Planering- och redovisningscykeln (budgetarbetet) är ett av verktygen för att gå från ord till handling.

År 2023 är det andra uppföljningsåret för miljöprogrammet 2022-2025. Uppfyllanden av mål och strategier görs genom en bedömning med grön, gul eller röd pil. Grön pil innebär att målet är uppnått eller har en god trend. Gul pil innebär att målet inte är uppnått men att arbete pågår. Röd pil innebär att målet inte är uppgått och går åt fel håll. Under 2023 är 32 åtgärder (39 %) genomförda, 36 stycken (44 %) är påbörjade, 12 stycken (14,5 %) är ej påbörjade och 2 stycken är inställda (2,5 %). I slutet av miljöredovisningen redovisas också en uppföljning av de aktiviteter som finns i kommunens plan för fortsatt utveckling av biogas.

Uppföljningen av alla mål och åtgärder finns att läsa i detta dokument eller på Vaggeryds kommuns digitala miljöprogram och miljöredovisning, Miljöbarometern, som också hittas på www.vaggeryd.se/miljo.

Målområden med negativ utveckling

- Det mål där vi ser den största negativa utveckling är målen om att ställa om till fossilfria fordon. Under 2019-2022 hade kommunkoncernen ca 30 % av fordonsflottan fossilfri. Under 2023 har denna siffra sjunkit till 10 % vilket är långt ifrån målet om 75 %.
- Kommunkoncernen fortsätter även att köra mer bil än tidigare. Under 2023 är vi uppe på en rekordhög sträcka. Målet är att vi ska minska utsläppen från våra transporter med 60 % till 2025 jämfört med 2010.
- Andelen ekologiska livsmedel fortsätter att sjunka och 2023 års andel är den lägsta sedan 2011.

Målområden med positiv utveckling

- Resandet med kollektivtrafik i kommunen fortsätter att öka. Invånarna reser 17,8 resor per invånare per år vilket är den högsta uppmätta siffran sedan mätstarten 2010.
- Arbetet med att minska matsvinnet har gett goda resultat där skolan och förskolan minskat sitt matsvinn med 34 % mellan 2019-2023.
- Målet om att det ska finnas minst 4,5 MWh installerade i kommunen som geografiskt område är uppnått. Kommunkoncernen fortsätter att installera solceller på kommunala byggnader.

Kommunens miljöarbete kopplat till Agenda 2030 och kommunfullmäktiges övergripande mål

Vaggeryds kommuns miljöprogram och miljömål hänger samman med de globala Agenda 2030 målen, andra regionala mål och strategier men också kommunfullmäktiges egna övergripande mål. Miljöarbetet bidrar främst till att uppnå *Mål 1 – Vaggeryds kommun ska vara en plats med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen*. Det innebär att vi ska ha tillgång till god luft- och vattenkvalitet, fungerande atmosfär, livskraftiga ekosystem, klimatsmart energi, god infrastruktur, mat och social välfärd. Under det senaste åren har diskussionen kring energibesparande åtgärder varit stor till följd av höga elpriser. Att genomföra energieffektiviserande åtgärder samt verka för mer förnyelsebar elproduktion i kommunen för att även Vaggeryds kommun bidrar till att lösa utmaningarna i energifrågan. Energifrågan lyfts också allt mer ur ett beredskapsperspektiv.

Kommunens miljöarbete kan också bidra på ett positivt sätt till *Mål 2 - Vaggeryds kommun ska vara en plats med en hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet*. Genom att kommunen verkar för hållbara transporter såsom utbyggnad av cykelvägar, bättre kollektivtrafik och laddinfrastruktur ger det en ökad attraktivitet för företag att locka medarbetare som vill pendla hållbart. I dagsläget är hållbarhetsfrågan något som är viktigt för alla företag och kommunen kan ibland gå före och visa vägen och ibland inspireras av vad företagen gör i hållbarhetsfrågan.

Miljöarbetet bidrar även till *Mål 3 - Vaggeryds kommun ska vara en plats med hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa*. Folkhälsa och friluftsliv är två områden som är starkt förknippat med att vistas i naturen. Genom att sköta kommunens egna naturområden och grönområden i samhällena och göra dem mer attraktiva kan vi bidra till en förbättrad folkhälsa hos våra invånare. Ett bra exempel på detta är projektet Vattennära mötesplatser som genomförts längs Lagan. Kemikalier är ett annat område som påverkar vår hälsa. Genom att kommunen på olika sätt arbetar med att minska de farliga kemikalier som finns i vårt samhälle, både i våra egna verksamheter och genom tillsyn på andra verksamheter, bidrar vi till en bättre hälsa hos våra invånare.

Även *Mål 4 - Vaggeryds kommun ska vara en plats som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka* kan indirekt påverkas av miljöarbetet. Ser man till trygga miljöer visar undersökningar att miljöer med mycket nedskräpning upplevs som otrygga. Genom att arbeta med att minska nedskräpningen bidrar vi till tryggare, renare och mer attraktiva miljöer. Ett annat sätt där miljöarbetet kopplas ihop med mål 4 är utbyggnad av cykelvägar som också kräver belysning då mörka eller dåligt upplysta stråk upplevs som otrygga. Upplevelsen av delaktighet hos våra invånare i allmänhet samt målgrupper i våra verksamheter kan också indirekt påverkas positivt genom de insatser som gör det möjligt för invånare och målgrupper att i högre grad själva påverka miljöarbetet i sin vardag.

Hänt under 2023

Under 2023 har genomförandet av miljöprogrammet 2022-2025 påbörjats. Ett urval av det som hänt är:

1. Andelen resor med kollektivtrafik per invånare ökade stort under 2023 jämfört med pandemiåren 2020-2021. Den stora ökningen gör att resandet nästan är det högsta uppmätta och vi gör 17,8 resor per invånare och år.
2. Kommunkoncernen fortsätter att installera solcellsanläggningar och vi kan även se att den installerade effekten från solceller ökar i kommunen som geografiskt område vilket är glädjande då vi behöver öka produktionen av den förnyelsebara energin.
3. Kommunfullmäktige har antagit en kulturmiljöplan som förklarar ansvarsområden och kommunens ambitioner som rör kulturmiljövärden.
4. En riktlinje för upphandling har tagits fram och beslutats av kommunfullmäktige. I riktlinjen står det bland annat att avsteg från miljöprogrammet och andra styrdokument ska dokumenteras och motiveras. Detta gäller alla inköp, men kan t ex tillämpas på inköp av fordon.
5. I Vaggeryds kommun har det etablerats platser för snabbbladdning för lastbilar och personbilar av externa aktörer. Antalet elbilar per invånare har ökat från 10 % 2020 till 17 % 2022.
6. I Hoks skola har det installerats bergvärme istället för en tidigare pellets- och oljepanna. Bergvärmens tas i drift under 2024.
7. Under 2023 gjordes tillsyn av små avlopp och jordbruksföretag samt vattenskyddsområden vilket är en viktig del i miljömålsarbetet.
8. En passage för utter har färdigställts vid Stödstorpaån i södra delen av Vaggeryd. Detta är en del i arbetet med att åtgärda vandringshinder.
9. Gata-parkenheten har under 2023 påbörjat ett arbete att värdera träd enligt Alnarpsmodellen vilket innebär att träd som behöver tas ner värderas ekonomiskt och ersätts. Detta är ett led i arbetet med biologisk mångfald, klimatanpassning och grönstruktur.
10. Under 2023 har kommunfullmäktige beslutat om en avfallsplan tillsammans med Gnosjö, Gislaved och Värnamo kommuner samt SÅM. I avfallsplanen finns mål och åtgärder kopplat till att förebygga avfall, öka återanvändningen, minska nedskräpning och minska mängden farligt avfall. Alla förvaltningar och kommunala bolag berörs av avfallsplanen.

Uppföljning av Miljöprogrammet 2022-2025

Måluppföljning

Miljöarbetet redovisas med utgångspunkt från miljöprogrammet 2022-2025. Miljöprogrammet har delats in i tre olika områden: ”Hållbara transporter och resor”, ”Hållbar samhällsutveckling och bebyggelse”, ”Hållbara gröna och blå miljöer”. Inom varje delområde finns ett eller flera nationella miljömål kopplade och därutöver våra regionala och lokala mål. I det digitala miljöredovisningsverktyget Miljöbarometern finns alla våra mål, nyckeltal och åtgärder upplagda. I Miljöbarometern finns även en bedömning av hur långt vi har kommit med våra åtgärder och status för nyckeltal samt en bedömning av måluppfyllelsen.

Hållbara transporter och resor

Vaggeryds kommun är en transportintensiv kommun. Transporter och resor står för 45 % av länets utsläpp av växthusgaser. Transporterna behöver bli mer effektiva och en omställning krävs både gällande vilka fordon och drivmedel som används samt en förändring av våra resvanor. Det transporteffektiva samhället bidrar inte bara till låga växtgasutsläpp utan även till bättre luftkvalitet, minskat buller, minskad trängsel på vägarna samt förbättrad folkhälsa.

Miljömålet Begränsad klimatpåverkan

Utsläpp av växthusgaser skall minska så att halten i atmosfären kan stabiliseras på en nivå där människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. För uppnå detta är det viktigt att vi övergår från fossila bränslen till förnybara samt att vi väljer el som har ett förnybart ursprung.

Koppling till Agenda 2030

Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur innebär att vi behöver ha fungerande, stabil och gränsöverskridande infrastruktur för alla. Som kommun kan vi bidra genom att bygga ut infrastrukturen som gång- och cykelvägar samt tillsammans med regionen verka för en attraktiv kollektivtrafik. Som kommun kan vi också verka för att bidra till laddinfrastruktur för elbilar och verka för att vi kan tanka förnyelsebara bränslen i kommunen. Som kommun kan vi också verka för att bidra till laddinfrastruktur för elbilar och verka för att vi kan tanka förnyelsebara bränslen i kommunen. Mål 11 Hållbara städer och samhällen innebär att vi ska ha ett samhälle som är inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

Strategier för hållbara transporter och resor

-

1. Kommunen ska sträva efter att minska utsläppen av växthusgaser från transporter med 75 % mellan 2010 och 2030 i enlighet med länets klimat- och energistrategi.
Nyckeltal utsläpp av växthusgaser från lokaler, kommunala bostäder, energiförbrukning, transporter
-

2. Kommunen ska verka för en elektrifierad järnväg gällande bansträckan Värnamo-Jönköping-Nässjö och nybyggnation av järnväg mellan Byarum och Tenhult.
Nyckeltal JA/NEJ
-

3. Kommunen ska verka för att tankställen med förnyelsebara bränslen etableras i kommunen. Tankställe för biogas ska prioriteras i enlighet med biogasöverenskommelsen.
Nyckeltal JA/NEJ
-

4. Kommunen ska verka för en attraktiv kollektivtrafik i Vaggeryds kommun
Nyckeltal: resultat i medborgarundersökning, antal resande med kollektivtrafik
-

5. Kommunen ska ha trygga, säkra och lättorienterade gång- och cykelvägar som binder samman målpunkter. Särskilt fokus ska läggas på cykelvägarna till och från skola och fritidsaktiviteter.
Nyckeltal: resultat i medborgarundersökning

Delmål för hållbara transporter och resor

-

1. Alla nya bostadsområden har tillgång till minst ett av följande alternativ: god kollektivtrafik (400 meter till busshållplats), tillgång till bilpool/elcykelpool, tillgång till laddning av elbil och/eller anslutning med trygga och säkra cykelvägar.
Nyckeltal: följs upp i detaljplaner och exploateringar
-

2. I genomsnitt ska det genomföras 20 resor med kollektivtrafik per invånare senast år 2025.
Nyckeltal: antal resor per invånare, källa JLT
-

3. Kommunen ska uppmuntra och skapa förutsättningar för medarbetare att pendla och arbeta på ett hållbart sätt.
Nyckeltal: redovisade insatser, eventuell resvaneundersökning
-

4. Senast år 2025 ska kommunens fordonsflotta bestå av minst 75 % personbilar som körs på förnyelsebart bränsle eller el. Andelen lätta lastbilar som körs med förnyelsebart bränsle eller el ska uppgå till minst 20 %. För utryckningsfordon och arbetsmaskiner ska minst 5 % av fordonen/arbetsmaskinerna köras på förnyelsebara bränslen eller el.
Nyckeltal: uppföljning av andelen fossila bilar, uppgifter från förvaltningar och bolag
-

5. Växtgasutsläppen från de transporter och resor som sker i tjänsten ska minska med 60 % till år 2025 jämfört med 2010.
Nyckeltal: uppföljning av växtgasutsläppen från våra transporter och fordon, uppgifter från förvaltningar och bolag
-

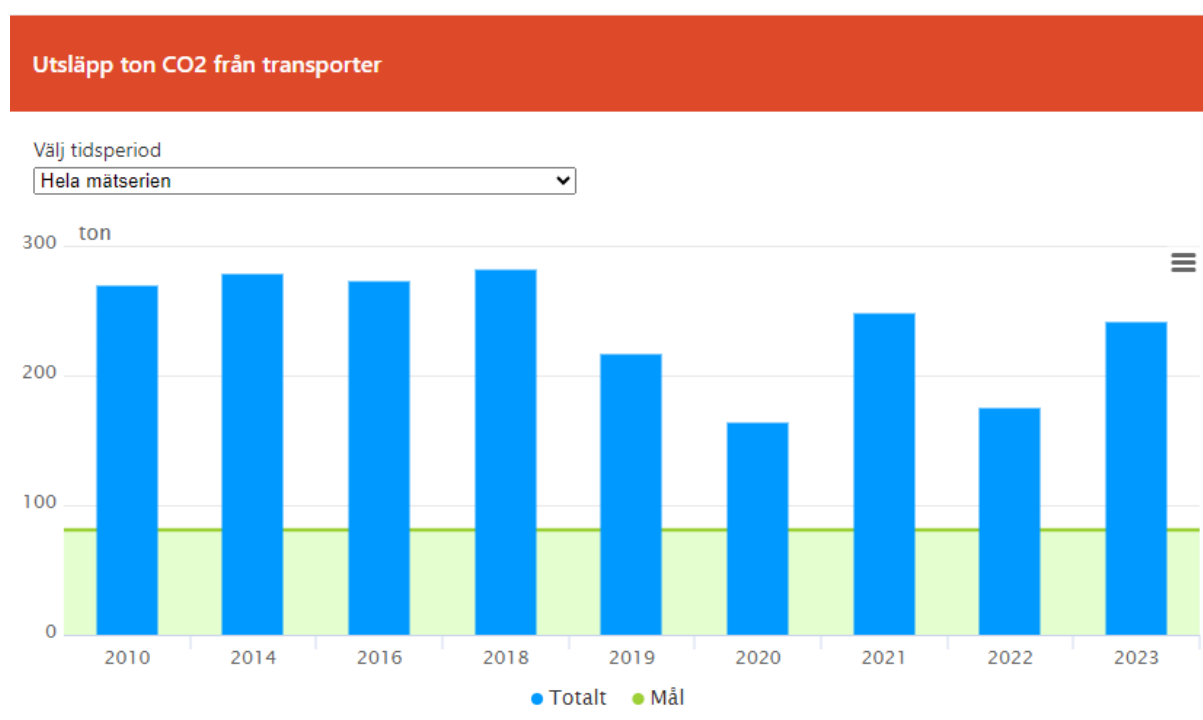
6. Minst 50 % av de upphandlade transporttjänsterna ska köras med fossilfria bränslen eller el.
Nyckeltal: antal upphandlingar där krav har ställts, antal upphandlingar där fossilfria bränslen används

Statistik och nyckeltal för Hållbara transporter och resor

Utsläpp av växthusgaser för transporter

Kommunen ska minska sitt utsläpp av växthusgaser från tjänsteresor med 60 % mellan 2010 till 2025. Fram till 2030 ska utsläppen från transporter minska med 75 % jämfört med 2010.

Utgångsvärdet 2010 var 269 ton CO₂ för kommunkoncernen och år 2023 var utsläppet 242 ton CO₂, se figur 1. Utsläppen var låga under 2020 och 2022, men höga under 2021. Pandemin kan ha spelat in för resandet under 2020, men förklarar inte varför det är höga siffror under 2021 då restriktioner fortfarande fanns. Under 2023 hade vi en betydligt högre andel fossilfria fordon än under 2019-2022, vilket ger en stor utsläppsökning. Även under 2021 förbrukades mer diesel än tidigare år.

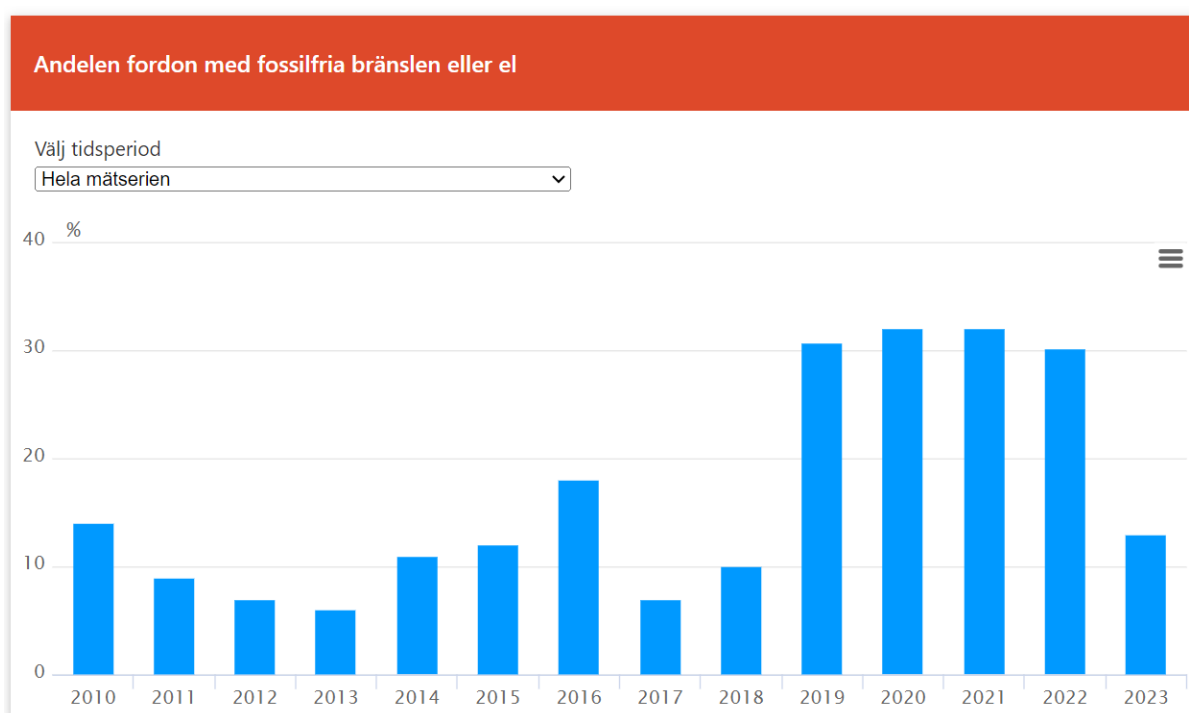

Figur 1. Den blå stapeln i diagrammet visar utsläppet av CO₂ från transporter inom kommunkoncernen. Den gröna linjen visar målvärdet på 60 % minskat koldioxidutsläpp till 2025.

Andelen fossilfria fordon i kommunkoncernen

Faktorer som påverkar utsläppet av växthusgaser är vilka fordon som körs (fossilfria eller med fossilt bränsle) och hur långa sträckor som körs. Andelen fossilfria fordon har minskat till 13 %, vilket är ett stort steg tillbaka sett till de senaste 4 åren, se figur 2. Det är 17 % fossilfria personbilar, 7 % fossilfria lätta lastbilar och inga fossilfria arbetsmaskiner eller utryckningsfordon. Det är långt ifrån målet om att minst 75 % av personbilarna, minst 20 % av de lätta lastbilarna och minst 5 % av arbetsmaskiner och utryckningsfordonen ska köras på förnyelsebara bränslen eller el. Dock har tekniska förvaltningen valt att tanka i princip alla sina fordon (inklusive lätta lastbilar, traktorer och större arbetsfordon) med bränslet EcoPar A. EcoPar A är ett drivmedel avsett för dieselmotorer som har 50 % lägre koldioxidutsläpp än vanlig diesel.

Under våren 2022 genomförde socialförvaltningen en ny upphandling av bilar då nuvarande leasingperiod närmade sig sitt slut. Inför detta så gjordes en analys av vilka fordon som skulle upphandlas. I analysen konstaterades att socialförvaltningen har verksamhet i hela kommunen och uppdrag verkställs därför på flera olika platser till vilka personal tar sig med bil. Perspektivet beredskap och kontinuitetshandling vägde tungt och bland annat diskuterades sårbarheten med att enbart förlita sig på el som drivmedel som i händelse av kris kan vara gränssättande. Inför upphandlingen diskuterades det även att det kommer att påverka Vaggeryds kommuns övergripande mål ”En plats med hållbar samhällsutveckling” med därtill kopplade riktlinjer. En förändring från rena elbilar till laddhybrider innebär en negativ påverkan på miljömålet ”Minska utsläppen av växthusgaser genom att miljöanpassa transporterna”. Den sammanvägda bedömningen från socialförvaltningen innebar att man i den nya upphandlingen valt att fokusera laddhybrider. Miljöstrategen var inte tillfrågad att delta i analysarbetet för att bidra till måluppfyllelse i miljöprogrammet. Ser vi till kommuninvånarnas bilnehav så har andelen fossiloberoende fordon ökat från 10,6 % 2020 till 17% år 2022.

Figur 2. Diagrammet visar andelen fordon i kommunkoncernen som drivs med fossilfria bränslen eller el.

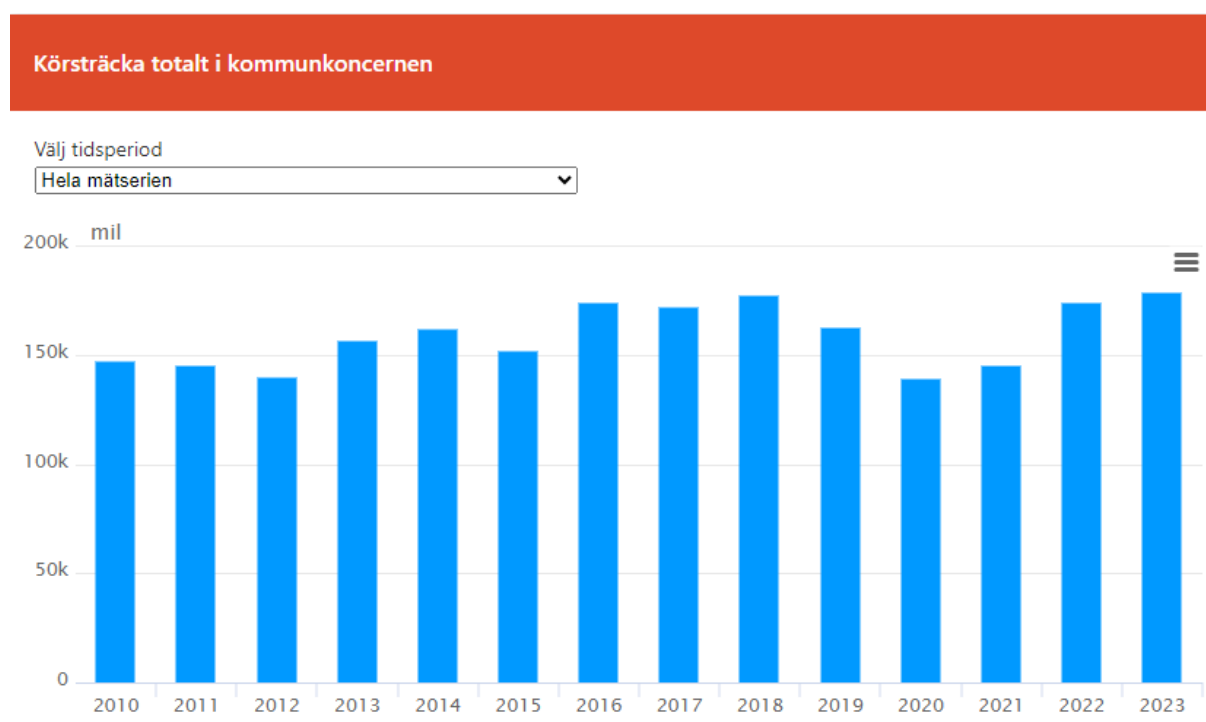
Upphandlade avtal med krav på fossilfria transporter

Av de avtal som finns upphandlade för transporter eller tjänster där transporter ingår finns det i dagsläget 5 avtal där krav har ställts på fossilfria bränslen eller el. Det gäller avtal för skolskjuts, omhändertagande av farligt avfall, transporter av material från ÅVC, insamling och behandling av farligt avfall samt transport från omlastningsstationer. Totalt finns 10-11 avtal med transportertjänster vilket innebär att vi uppnår målet om 50 % av de upphandlade avtalen ska det ställas krav på fossilfria bränslen eller el.

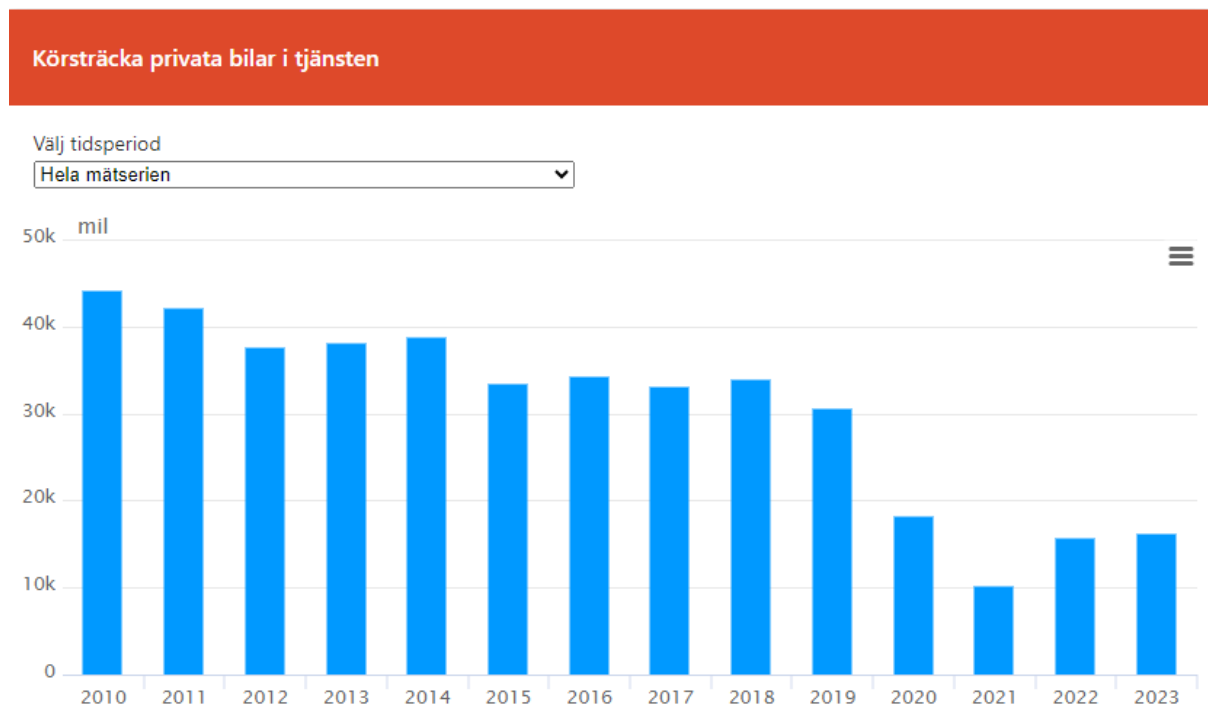
Körsträcka i kommunkoncernen

Den totala körsträckan i kommunkoncernen ökade under 2023 och var det högsta sedan 2010. Under pandemiåren 2020-2021 minskade resandet på grund av rådande restriktioner, men kommunkoncernens resande under 2022-2023 är uppe på lika höga nivåer som under tidigare, se figur 3. Socialförvaltningen är den förvaltning som ökar sitt resande mest och menar att under pandemiåren minskade körsträckorna av förklarliga skäl då man inte körde fordon i samma utsträckning som innan. Därefter har både socialförvaltningens verksamhet och arbetsätt förändrats. Äldreomsorgen åker på mer hembesök och vårdplaneringar än innan. Familje- och ungdomsteamet har förändrat sitt arbetsätt och åker ut mer till familjer, likaså arbetar funktionshinderomsorge med mer aktiviteter. Likaså kan körsträckan påverkas av att socialförvaltningen har ett antal långväga placeringar.

Positivt är dock att resandet med privat bil i tjänsten inte ökar i så stor omfattning utan att resandet sker med verksamhetens fordon, se figur 4. Vi behöver dock säkerställa så att ökningen av att använda egen bil i tjänsten inte ökar.

Figur 3. Diagrammet visar den totala körsträckan med bil i kommunkoncernens verksamheter. I siffrorna ingår körsträcka för verksamhetens egna bilar, hyrbilar och privat bil i tjänsten.

Figur 4. Diagrammet visar körsträckan med privat bil i tjänsten.

Ser vi till bilåkandet i Vaggeryds kommun som geografiskt område så är den genomsnittliga körsträckan med personbil per invånare i Vaggeryds kommun betydligt högre än riket (752,7 mil per invånare jämfört med riket 616,8 mil/invånare). Vaggeryds kommun ligger även högt om man jämför med kategorierna ”pendlingskommun nära större stad”, ”kommuner med 10 000-14 999 invånare”, ”Jönköpings läns kommuner”.

Verka för hållbara resor

Gång- och cykelvägar

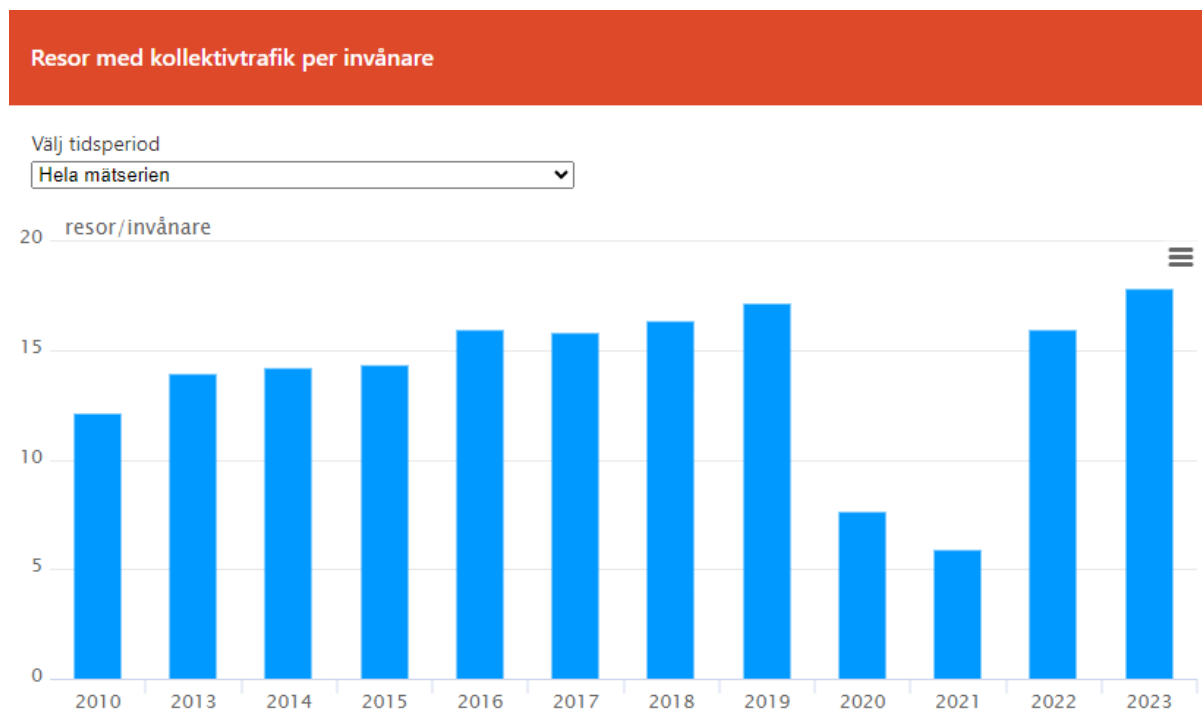
För att möjliggöra hållbara resor arbetar kommunen med att anlägga nya cykelvägar. Under 2022 byggdes 5,6 km nya cykelväg i kommunen, den största utbyggnaden var mellan Skillingaryd och Tallnäs, se figur 5. Vaggeryds kommun har 5 meter cykelväg per invånare vilket placerar oss på 11 plats i landet. Jämför vi oss med andra kommuner så är medelvärdet i riket 2,1 meter/invånare och i Jönköpings län 3,1 meter/invånare. För att få fler att cykla behöver kommunen också arbeta med trygghets- och säkerhetsåtgärder såsom säkra passager, belysning, sammahängande stråk och cykelparkeringar.

Figur 5. Diagrammet visar antalet meter cykelväg som finns i kommunen.

Kollektivtrafik

Ett annat sätt att resa hållbart är att resa med kollektivtrafiken. En tydlig nedgång i resandet med kollektivtrafik kan ses under 2020-2021 då Folkhälsomyndigheten avrådde resor med kollektivtrafik på grund av covid-19 pandemin. Under 2023 ser vi att resandet är tillbaka på nya rekordhöjder, se figur 6. Resandet med kollektivtrafik är en viktig del i omställningen till ett mer klimatsmart samhälle och bidrar till en god bebyggd miljö. Kommunen deltar aktivt i de dialoger som förs med Regionen och Trafikverket kopplat till elektrifiering av järnvägen. Förutom de ordinarie träffar med kommunerna som länstrafiken bjuder in till har Vaggeryds kommun haft ett flertal extra avstämningar rörande kollektivtrafikfrågor, bland annat inför busstrafikering på Södra Stigamo, insatser för att möjliggöra timmestrafik för tåg mellan Värnamo-Vaggeryd-Nässjö och framtida behov av busstrafikering i samband med att fler kollektivtrafikresor ska ske med tåg. Gällande elektrifiering av järnvägen så deltar kommunen löpande i Trafikverkets projekt.

Figur 6. Diagrammet visar antalet resor med kollektivtrafiken per invånare.

Transporter i samhällsplaneringen

I planen för Skogshytan 1:7 är det planlagt för gång- och cykelväg inom industriområdet och tekniska kontoret planerar binda ihop ny gång- och cykelväg med befintlig väg vid Stödtorpsvägen. I detaljplanen för Hoks nya förskola, har det planlagts för ny gång- och cykelväg för säker transport till förskolan samt binda samman det befintliga gång- och cykelvägväret inom Hok. Detaljplanen för Ålen som är ute på samråd bidrar till förtätning av bostäder i kollektivtrafikhöga lägen. Förslaget till detaljplan säkerställer även befintliga gång- och cykelvägar samt möjliggör för ny gång- och cykelväg utmed Jönköpingsvägen som binder ihop målpunkter.

Tankställen med förnyelsebart bränsle eller el

Under 2023 invigdes ett tankställe för snabbladdning av personbilar och lastbilar vid Götaströms vårdshus. Sedan tidigare finns även möjlighet till laddning av elbilar vid södra avfarten i Skillingaryd.

Hållbar samhällsplanering och bebyggelse

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering handlar om hur, vart och för vem vi bygger. Vi behöver bli energieffektiva samt producera och använda förnyelsebar energi. Avfallshanteringen för samhället ska vara effektiv och avfallet ska förebyggas. I kommunen ska vi ha en hälsosam och säker miljö, både för människor, djur och natur. Vi ska ha en ren luft, skyddas mot skadlig strålning och ha en giftfri miljö.

Miljömålet God bebyggd miljö

Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt som erbjuder en hälsosam livsmiljö samt medverkar till en god regional och global miljö. En viktig del i arbetet är att vi måste bli mer energieffektivare men också att vi är smarta och väljer energi med ett hållbart och förnybart ursprung.

Miljömålet Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Det är därför viktigt med återkommande kontroller av luften särskilt vid högtrafikerade områden och platser där människor vistas ofta och länge.

Miljömålet Giftfri miljö

Ämnen som skapats i eller utvunnits av samhället skall inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden ifall de släpps ut i miljön. Användningen av gifter minska genom att ekologisk odling då inga bekämpningsmedel används.

Miljömålet Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet skall utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning, ett steg i detta har varit utfasningen av ozonpåverkande köldmedier.

Miljömålet Säker strålmiljö

Strålningens skadliga effekter skall inte påverka människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Detta skall åtgärdas genom kontroller av radon samt tillgång till skugga i offentliga miljöer och skolgårdar.

Miljömålet Begränsad klimatpåverkan

Utsläpp av växthusgaser skall minska så att halten i atmosfären kan stabiliseras på en nivå där människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. För uppnå detta är det viktigt att vi övergår från fossila bränslen till förnybara samt att vi väljer el som har ett förnybart ursprung.

Koppling till Agenda 2030

Mål 3 God hälsa och välbefinnande är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att förstå sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen. Som kommun kan vi bidra i arbetet med att verka för en frisk luft och så få farliga kemikalier som möjligt. Mål 7 Hållbar energi för alla innebär att vi ska ha hållbar, tillförlitlig och förnyelsebar energi och rena bränslen. Till år 2030 ska vi väsentligt ha ökat andelen förnyelsebar energi. Som kommun kan vi bidra med att producera vind- och vattenkraft och främja vindkraftsetableringar. Det är också viktigt att vi köper in förnyelsebar energi och el till våra verksamheter för att öka efterfrågan och stärka marknaden. Mål 11 Hållbara städer och samhällen innebär att vi behöver ha en hållbar planering och byggande av bostäder, infrastruktur, offentliga platser, transporter och återvinning. Som kommun har vi stor rådighet över den fysiska planeringen och kan aktivt välja att bygga och planera hållbart. Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion handlar om de naturresurser som finns och som vi människor behöver nyttja på ett hållbart sätt. Som kommun kan vi bidra genom att bidra till en hållbar förvaltning och användning av naturresurser. Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna innebär att vi behöver minska våra koldioxidutsläpp för att kunna hålla oss inom 2-gradersmålet. Om vi inte klarar det så får det allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförurning, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och ökad risk för naturkatastrofer. Som kommunen behöver vi se ut alla våra utsläpp, både från transporter och från byggnader. Vi behöver också ett starkt samarbete med näringslivet för att tillsammans arbeta med frågan.

Strategier för hållbar samhällsplanering och bebyggelse – energi

- ➔ 1. Vaggeryds kommun bidrar till att Jönköpings län ska bli ett plusenergilän senast 2045.
- ➔ 2. Kommunen ställer sig positiva till andra aktörer i kommunen som vill producera förnyelsebar energi såsom vindkraft, vattenkraft eller solenergi.
- ➔ 3. Vaggeryds kommun prioriterar fjärrvärme som uppvärmningslösning i kommunens bebyggelseutveckling.
Nyckeltal: antal bebyggelseutvecklingsprojekt där fjärrvärme prioriterats
- ➔ 4. Nybyggda kommunala lokaler och bostäder har installerade solpaneler.
Nyckeltal: antal lokaler och bostäder med solpaneler, uppgifter från förvaltningar och bolag

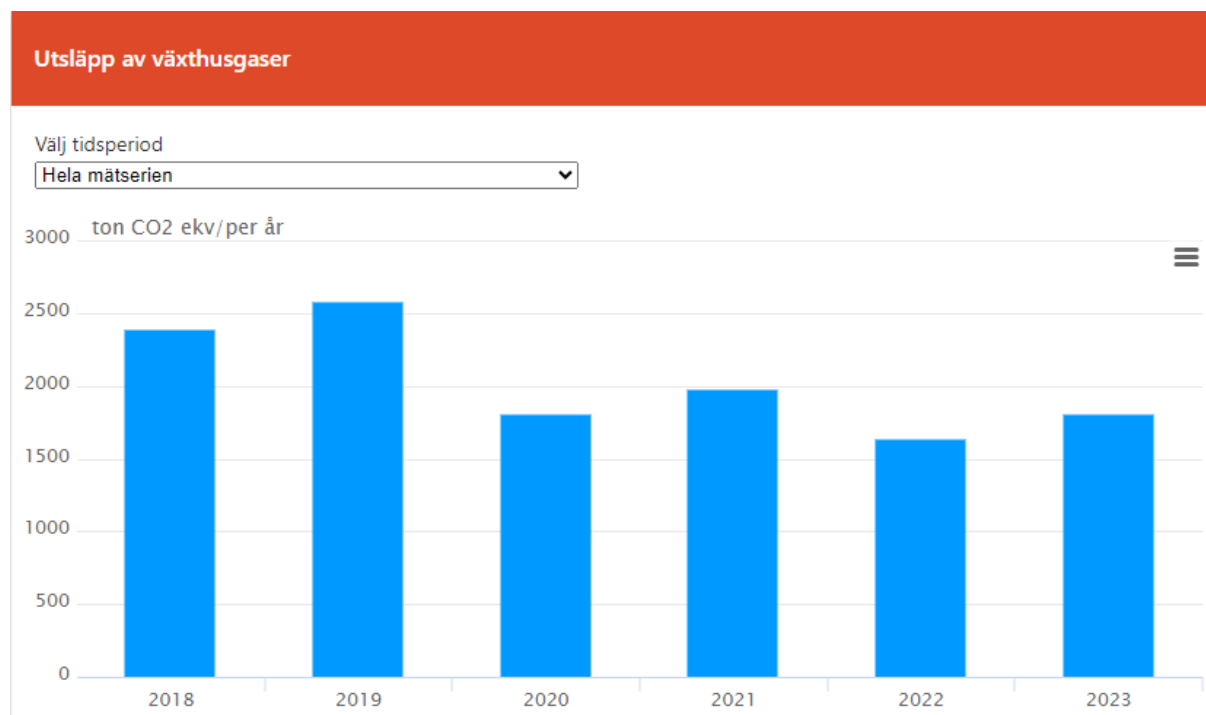
Delmål för hållbar samhällsplanering och bebyggelse – energi

- ➔ 1. Våra verksamheter blir mer energieffektiva och att energianvändningen per area i kommunens verksamheter samt i VSBo:s bostäder fortsätter att minska till år 2025 jämfört med år 2010.
Nyckeltal: energianvändning per area, uppgifter från förvaltningar och bolag
- ➔ 2. Klimatpåverkan från våra nybyggnationer ska minska.
Nyckeltal saknas.
- ➔ 3. Antalet rådgivningar från energi- och klimatrådgivarna till privatpersoner, företag, och föreningar/organisationer i Vaggeryds kommun ska öka till år 2025 jämfört med 2020.
Nyckeltal: antal rådgivning, uppgifter från energi- och klimatrådgivarna
- ➔ 4. Kommunen ska öka den installerade förnyelsebara energieffekten av solenergi och vattenkraft på kommunens fastigheter och att den installerade effekten från solcellsanläggningar i kommunen som geografiskt område ska vara minst 4,5 MW senast 2025.
Nyckeltal: installerad energieffekt från solenergi och vattenkraft i kommunen som geografiskt område, källa kolada
- ➔ 5. Förnyelsebar energi och el används i alla våra lokaler och i VSBo:s bostadsbestånd.
Nyckeltal: Andel förnyelsebar energi/el, uppgifter från förvaltningar och bolag.
- ➔ 6. Senast 2025 finns elproduktion från vindkraft i kommunen.
Nyckeltal: JA/NEJ, om JA anges hur stor den årliga produktionen är, källa kolada.
- ➔ 7. Fjärrvärmeleveransen är 56 600 MWh per år senast 2025.
Nyckeltal: fjärrvärmeleverans per år, uppgifter från VEAB.

Statistik och nyckeltal för hållbar samhällsplanering och bebyggelse -energi

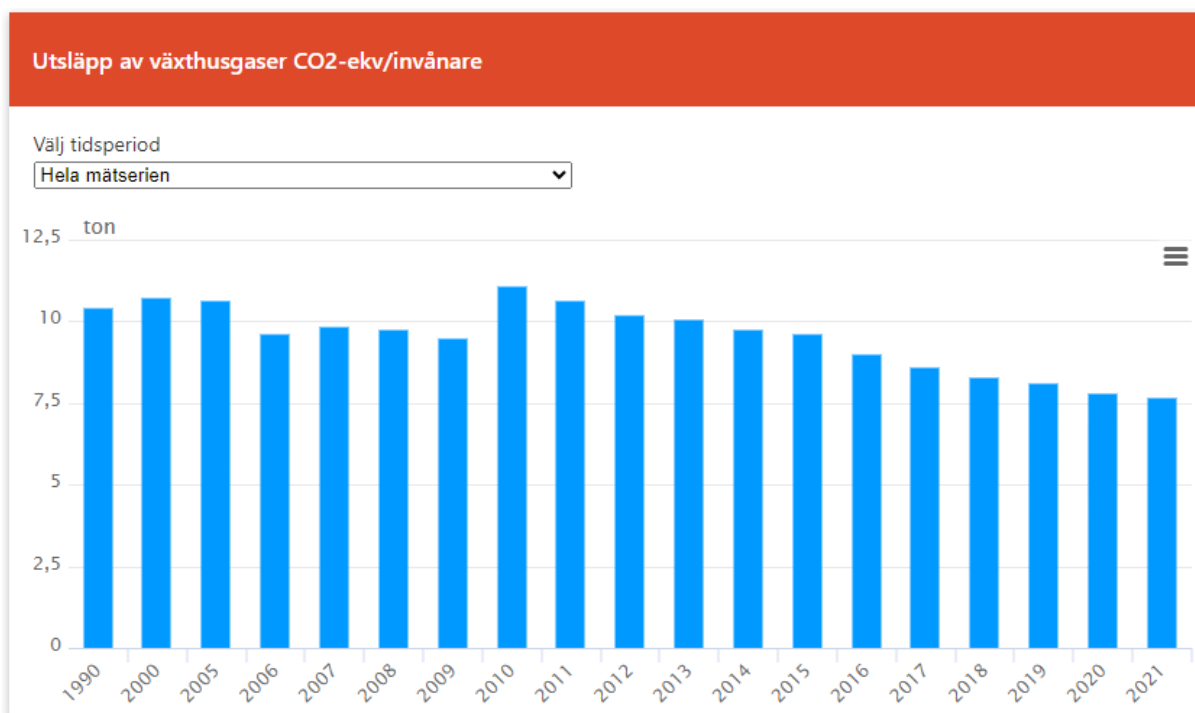
Plusenergilän

Vaggeryds kommun ska bidra till att Jönköpings län ska bli ett plusenergilän senast 2045. Utsläppen av växthusgaser behöver minska vilket också sker i Vaggeryds kommun även om det är väldigt små skillnader, se figur 7. Vi behöver göra kraftigare minskningar för att nå klimatmålen.

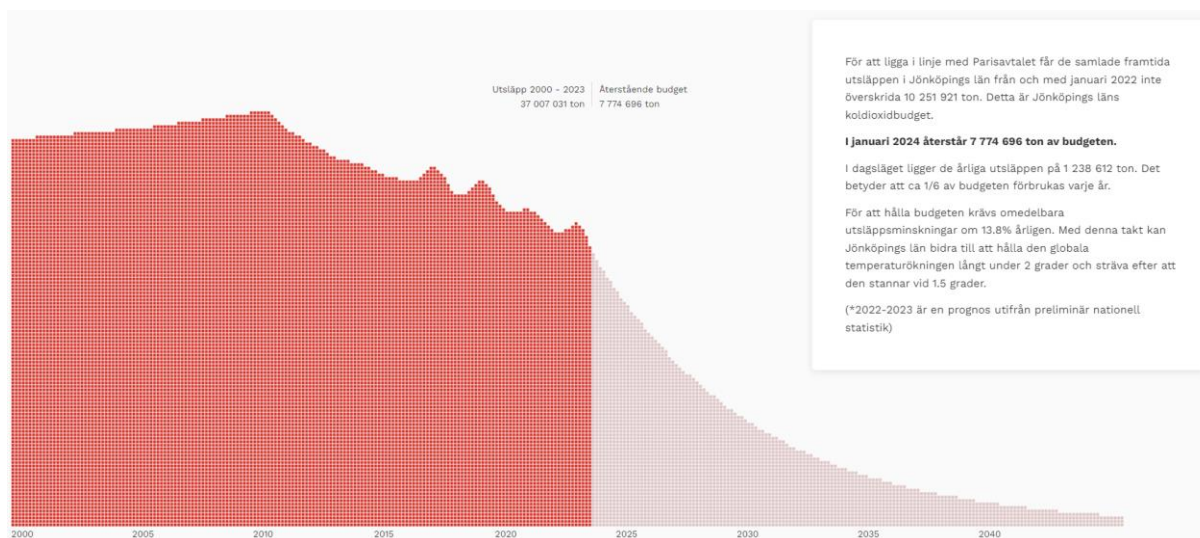

Figur 7. Figuren visar kommunens utsläpp av växthusgaser från lokaler och kommunala bostäder, energiförbrukning från gatubelysning och vatten och avlopp samt från transporter, både egna fordon samt tjänsteresor med bil, tåg och flyg.

Målet är att utsläppet av växthusgaser (CO₂) per invånare ska minska till 4 ton per invånare till 2030, figur 8. Vaggeryds kommun ligger på 7,66 ton CO₂-ekvivalenter under 2021 vilket är en hög nivå jämfört med riket. I den koldioxidbudget som tagit fram för Jönköpings län ser vi att vi behöver minska utsläppen av koldioxid i betydligt snabbare takt än vad som sker nu, se figur 9.

Figur 8. Figuren visar utsläpp av växthusgaser per invånare (CO₂-ekvivalenter) i Vaggeryds kommun som geografiskt område.

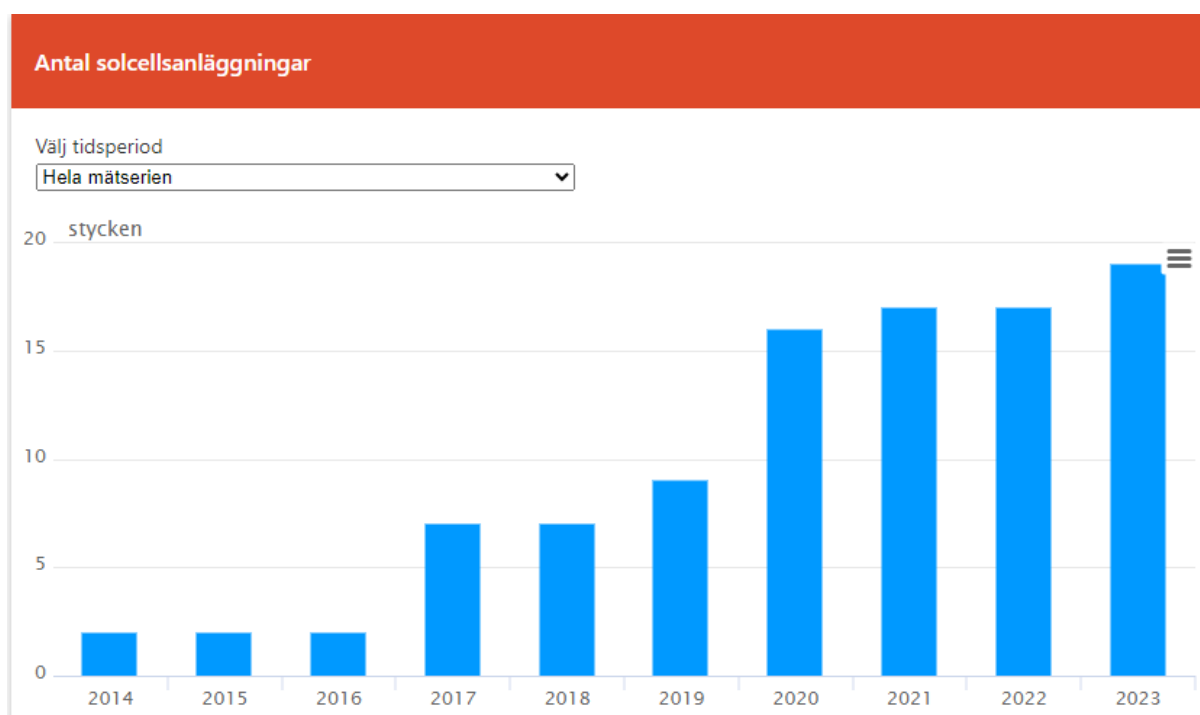

Figur 9. Figuren visar koldioxidbudgeten för Jönköpings län, d v s den mängd koldioxid som länet har kvar att släppa ut för att ligga i linje med Parisavtalet.

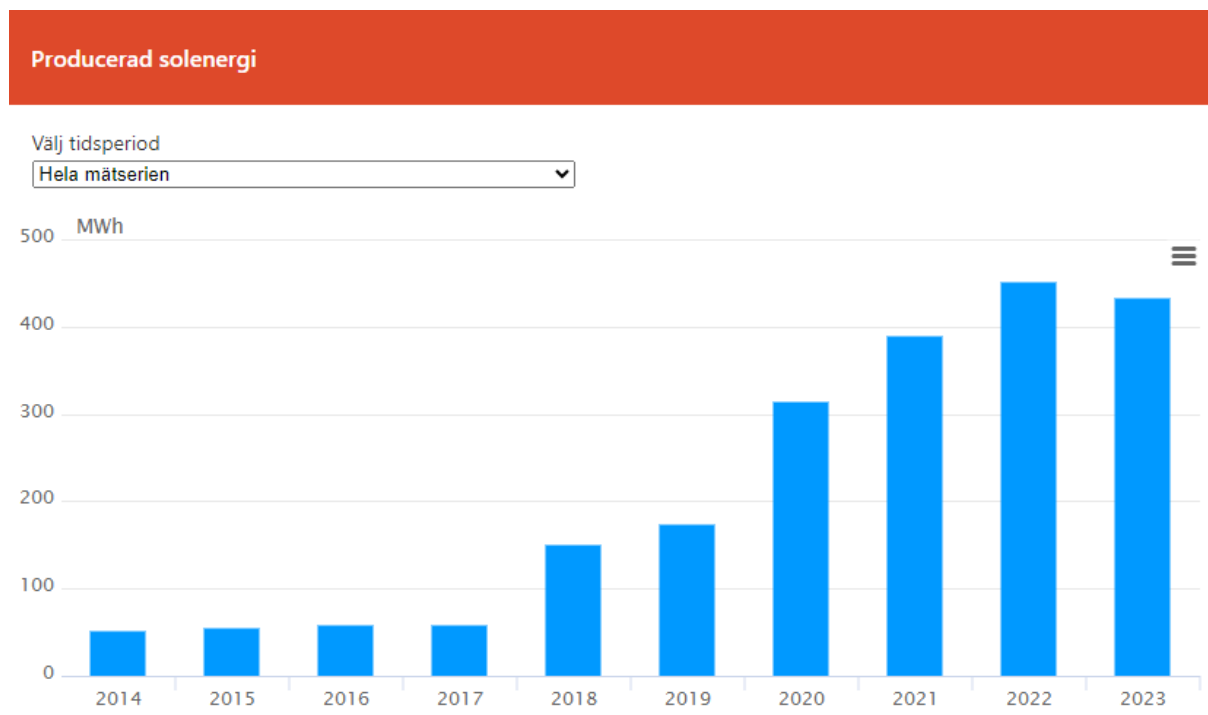
Produktion av förnyelsebar energi

När det gäller produktion av förnyelsebar energi har kommunen som mål att den totala energiproduktionen från sol- och vattenkraft i kommunen som geografiskt område ska vara minst 4,5 MWh senast 2025. Under 2022 fanns 4,75 MWh installerad energieffekt, vilket innebär att vi redan nått det målet. Senast 2025 ska det finnas elproduktion från vindkraft i kommunen. Ett tillstånd till byggnation av vindkraft finns. Senast 2025 ska fjärrvärmeleveransen vara minst 56 600 MWh, under 2023 levererades 69 840 MWh.

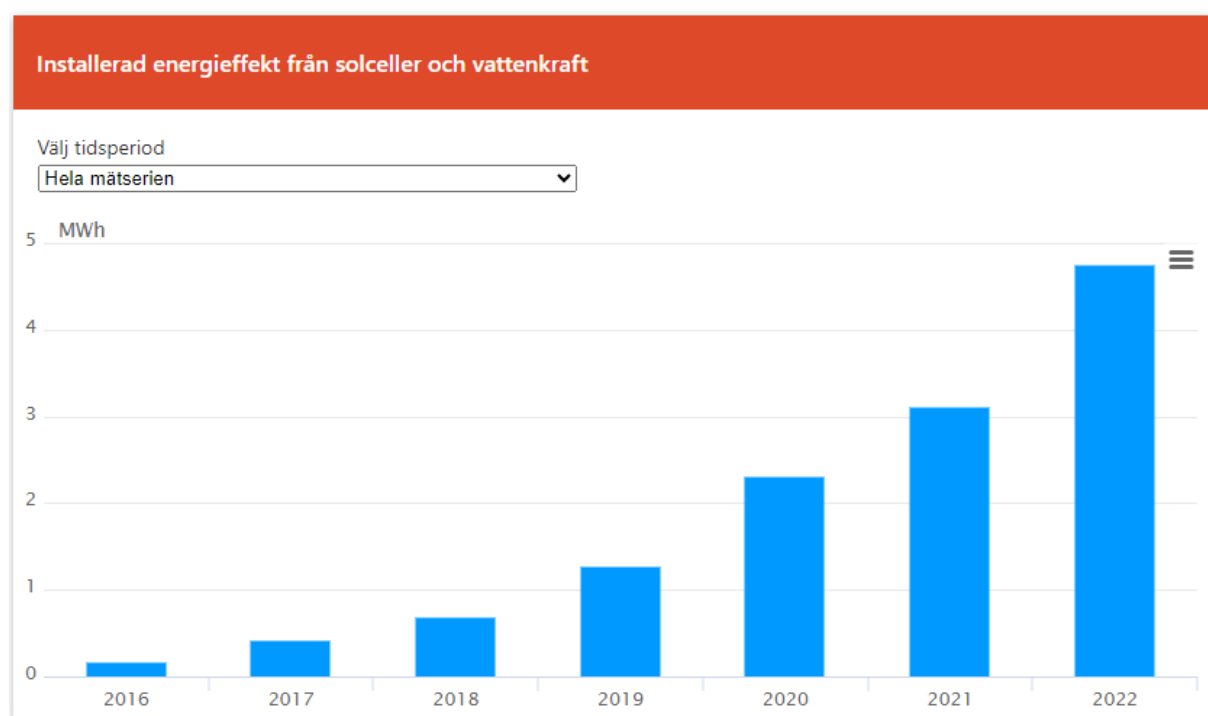
Vaggeryds kommun bidrar till produktionen av förnyelsebar energi genom att ha installerat solcellsanläggningar på kommunala byggnader. Under 2023 installerades 2 nya solcellsanläggningar av kommunkoncernen, se figur 10. En av de befintliga anläggningar vid Hjortsjöskolan behövde monteras ner under 2023 på grund av att taket läckte.

Figur 10. Diagrammet visar antalet solcellsanläggningar för kommunkoncernen.

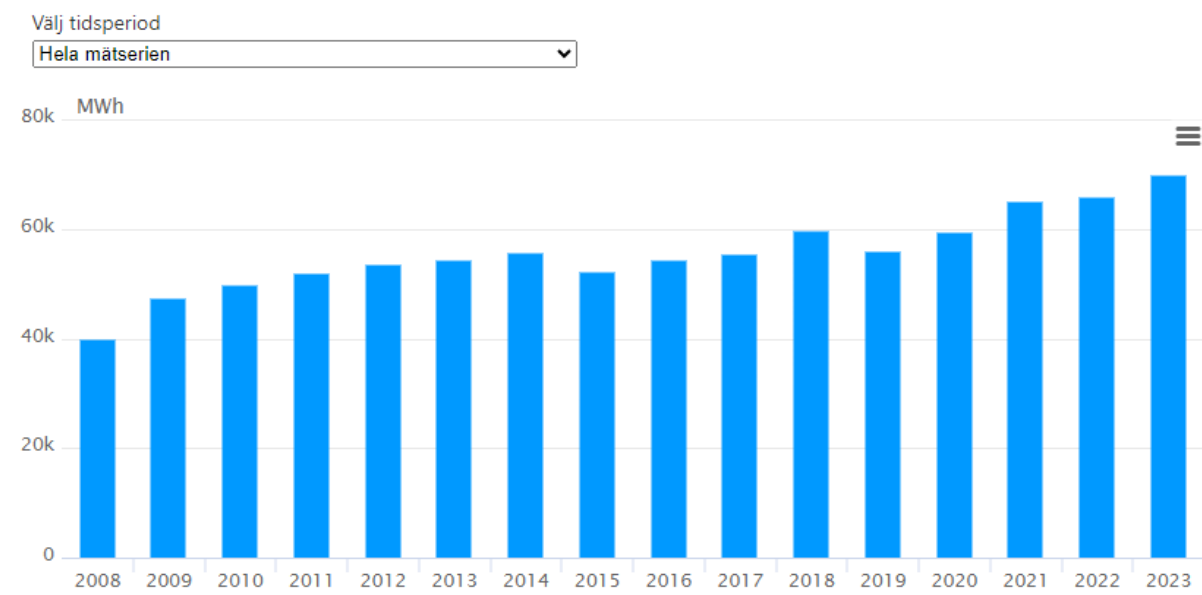

Figur 11. Diagrammet visar den producerade mängden solenergi för tekniska kontoret, Vaggeryds energi och VSBo.

Figur 12. Diagrammet visar den installerade energieffekten från solceller och vattenkraft i det geografiska området Vaggeryds kommun.

Fjärrvärmel leverans

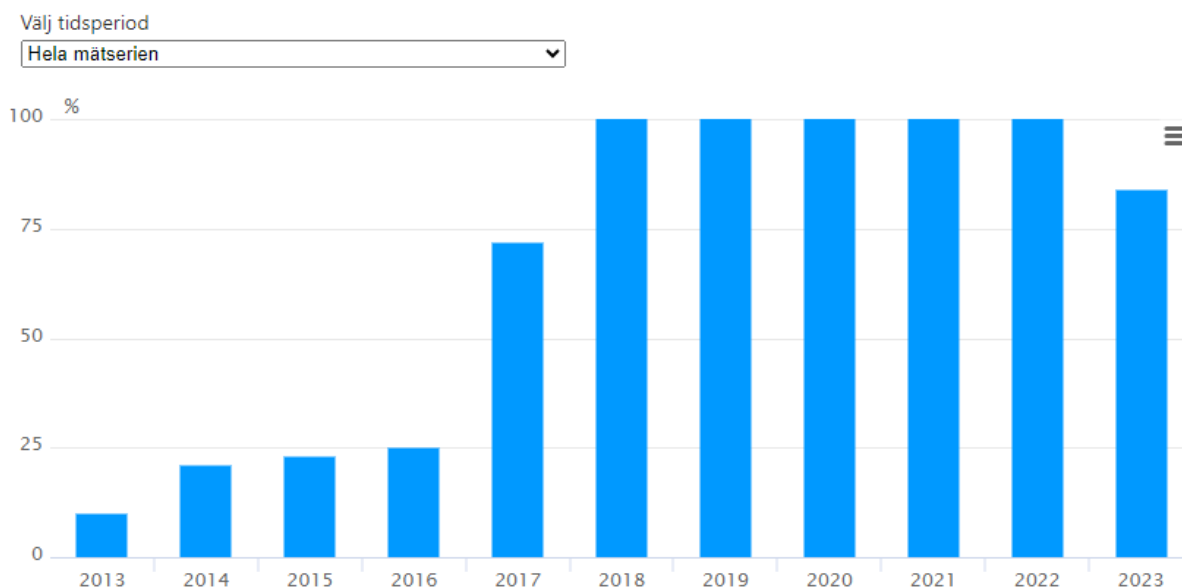

Figur 13. Diagrammet visar antalet MWh fjärrvärme som levererats från Vaggeryds energi.

Användning av förnyelsebar el

Att använda förnyelsebar el är ett sätt att minska utsläppen av växthusgaser från elförbrukningen. Mellan 2018-2022 har all el varit förnyelsebar i kommunkoncernens verksamheter, se figur 14. Under 2023 valde VSBo att inte köpa förnyelsebar el vilket resulterade i att 84 % av energin var förnyelsebar. VSBo anger att en högre kostnad var anledningen till att förnyelsebar el ej köptes in. Tekniska kontoret som köpte in ca 6 660 MWh in el för alla kommunens fastigheter valde att prioritera köp av förnyelsebar el trots höga kostnader. VSBo köpte in ca 1600 MWh el under 2023.

Andel förnyelsebar el

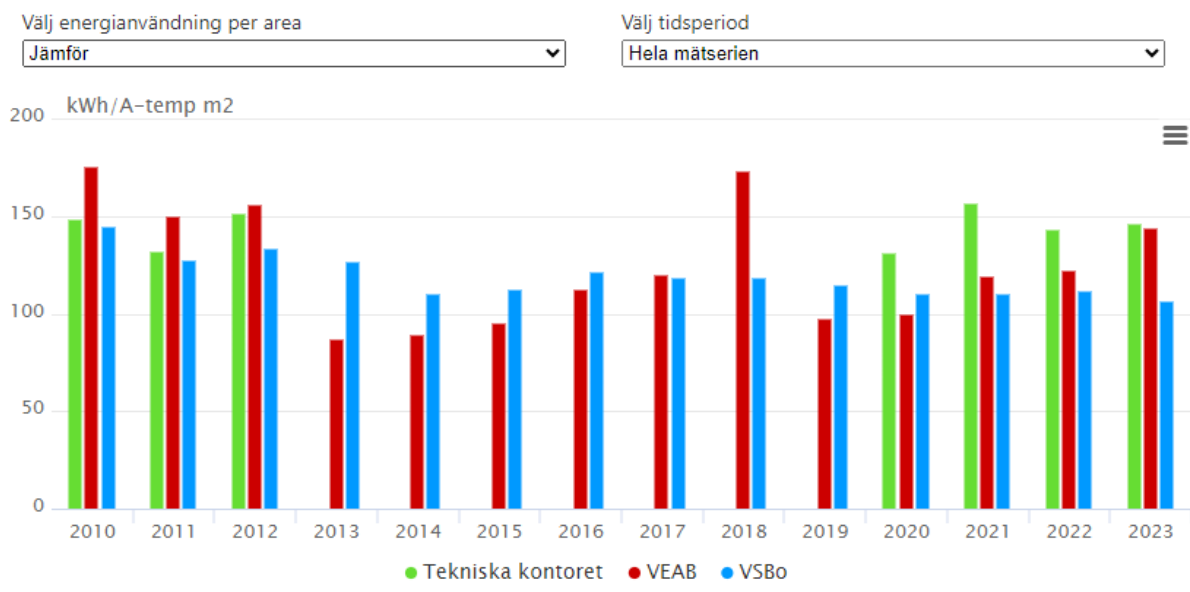
Figur 14. Diagrammet visar andelen förnyelsebar el i kommunkoncernen.

Energieffektivisering

För att minska energiförbrukningen behöver energieffektivisering av befintliga lokaler göras. Energiförbrukningen mäts per area byggnader och målet är att energiförbrukningen ska minska till år 2025 jämfört med 2010, se figur 15. Energiförbrukningen varierar årligen och inga tydliga trender går att utläsa.

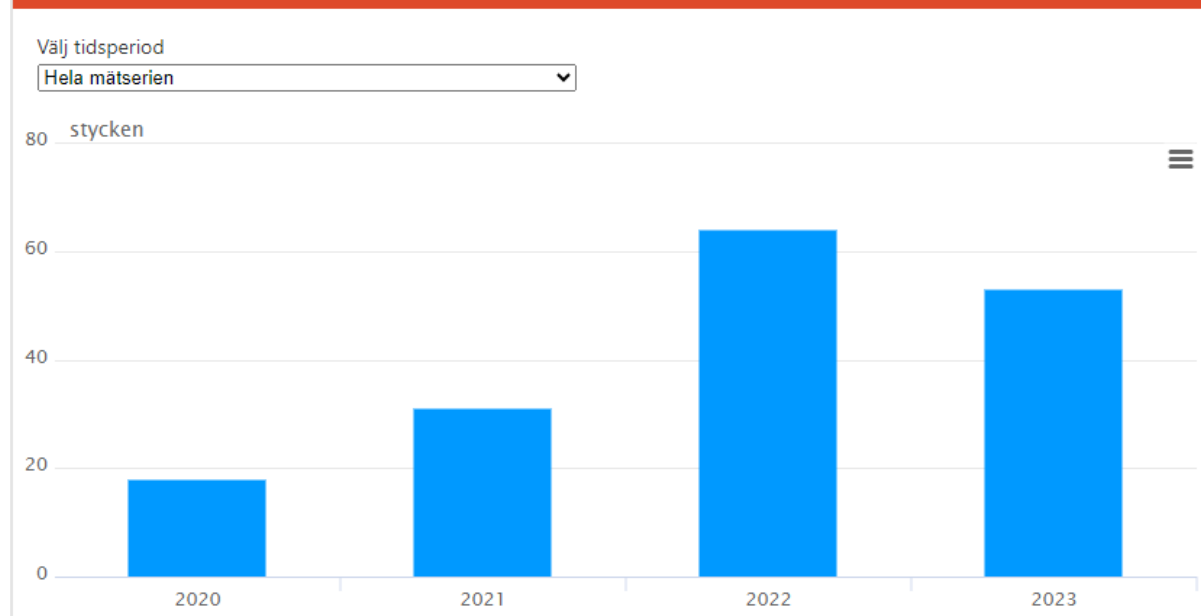
För att få våra invånare och små och medelstora företag att minska energiförbrukningen mäts antalet energi- och klimatrådgivningar för genomförs årligen. Antalet rådgivningar har ökat sedan 2020, se figur 16. Det beror dels på de höga energipriserna till följd av rådande energikris men även på att kommunen gjort ett mer aktivt utåtriktat arbete att sprida möjligheten att få energi-och klimatrådgivning.

Energianvändning per area

Figur 15. Diagrammet visar energianvändning (kWh) per area (A-temp m²) för tekniska kontoret, Vaggeryds energi och VSBo.

Antal energi- och klimatrådgivningar

Figur 16. Diagrammet visar antalet genomförda energi- och klimatrådgivningar i Vaggeryds kommun.

Strategier för hållbar samhällsplanering och bebyggelse - avfall

- ➔ 1. I Vaggeryds kommun stödjer vi övergången till en cirkulär ekonomi.

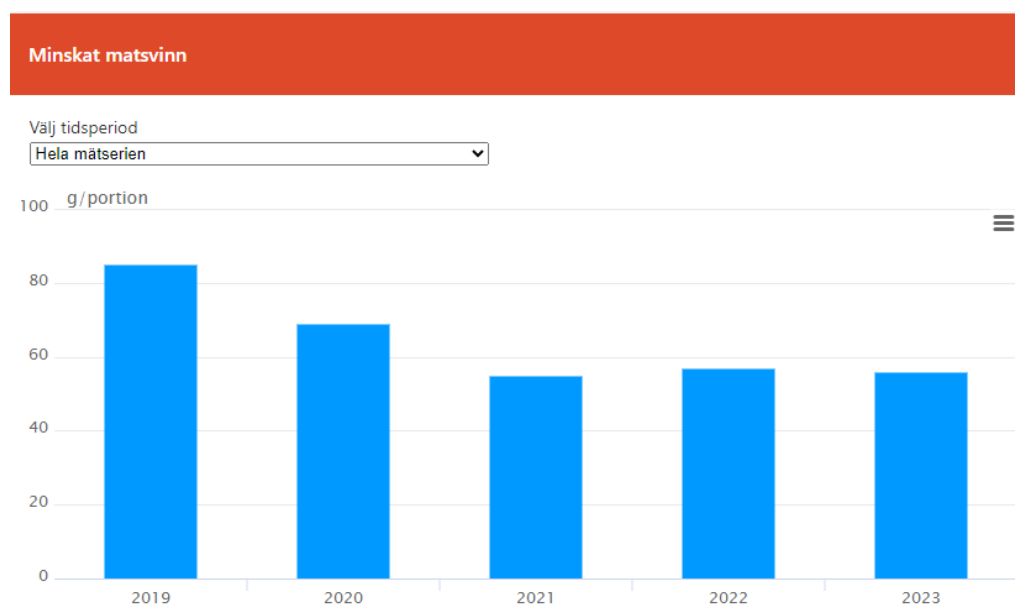
Delmål för hållbar samhällsplanering och bebyggelse - avfall

- ➔ 1. **Matsvinnet i våra verksamheter ska minska med 40 % till år 2025 jämfört med år 2018.**
Nyckeltal: mätningar av matsvinn, uppgifter från förvaltningarna
- ➔ 2. **Avfallet i våra kommunala verksamheter ska minska med fokus på plastförpackningar och kontorspapper.**
Nyckeltal: mängden avfall (plast och papper) som hämtas från våra olika verksamheter, källa fastighetsenheten

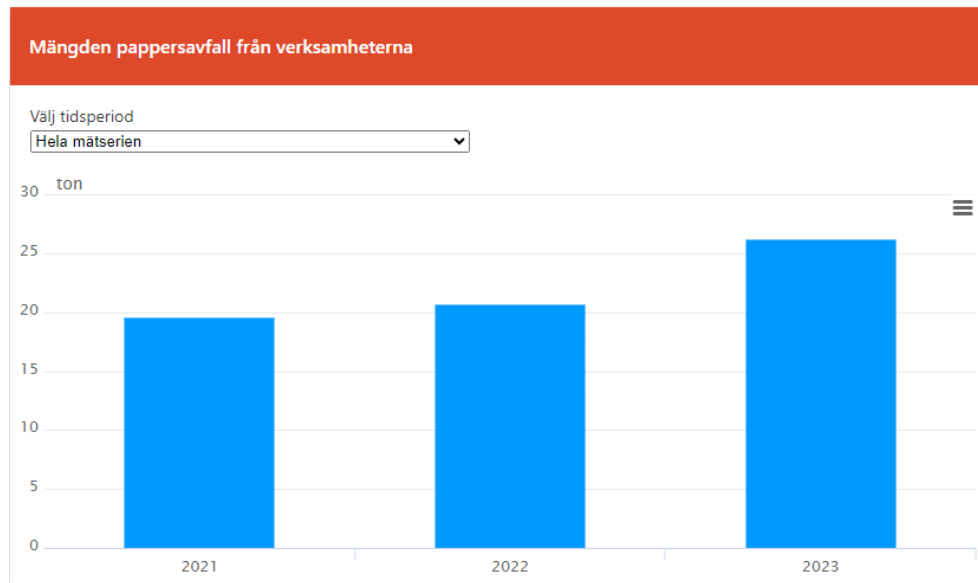
Statistik och nyckeltal för hållbar samhällsplanering och bebyggelse - avfall

Förebygga och minska mängden avfall

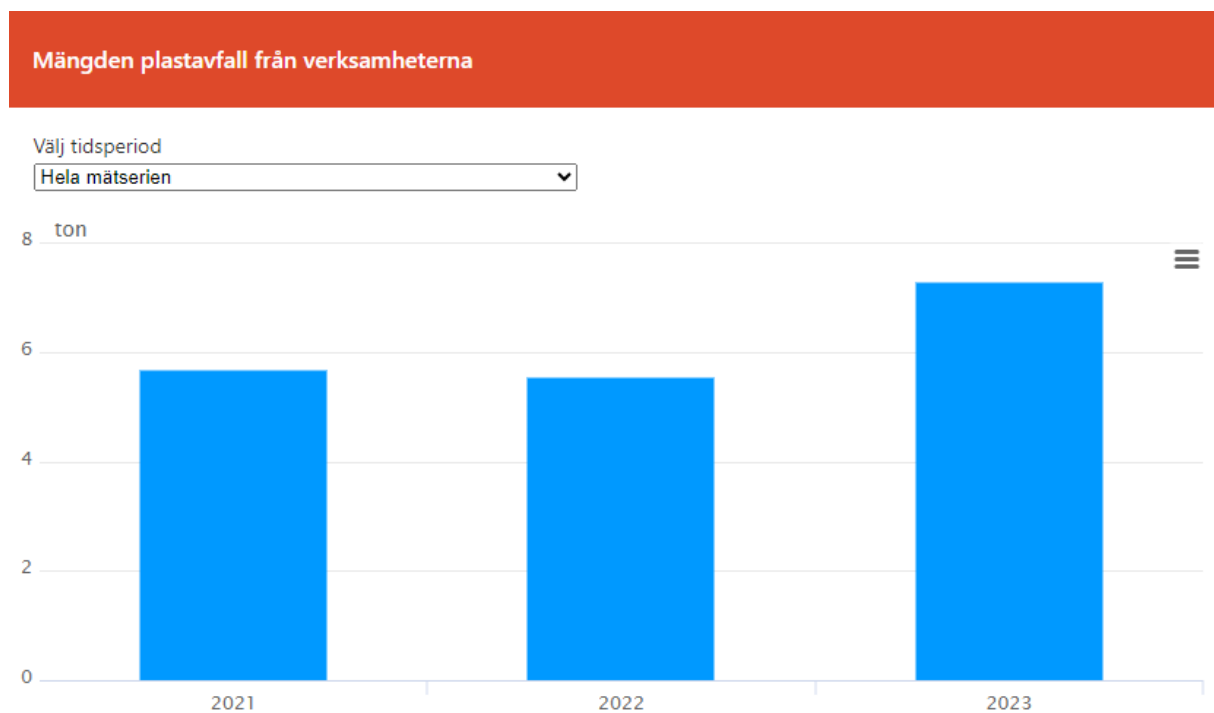
Vaggeryds kommun har länge arbetat med att minska mängden matsvinn i kommunala verksamheter. Målet är att minska matsvinnet med 40 % från 2019 till 2025. I figur 17 nedan visas att matsvinnet i skolan och förskolan har minskat med 34 %. Kommunen arbetar med att minska mängden avfall där fokus är på pappers- och plastförpackningar. Det har sorterats och slängts mer papper och plast under 2023 än tidigare år, se figur 18 och 19.

Figur 17. Diagrammet visar mängden matsvinn (gram per portion) i skolor och förskolor i Vaggeryds kommun.

Figur 18. Diagrammet visar mängden pappersavfall från kommunens verksamheter.

Figur 19. Diagrammet visar mängden plastavfall från kommunens verksamheter.

Strategier för hållbar samhällsplanering och bebyggelse - luft och kemikalier

- 1. Kommunen strävar efter att ha en god luftkvalité så att människor hälsa och miljön inte skadas samt att minska påverkan från kemiska ämnen på människors hälsa och miljön.

Delmål för hållbar samhällsplanering och bebyggelse - luft och kemikalier

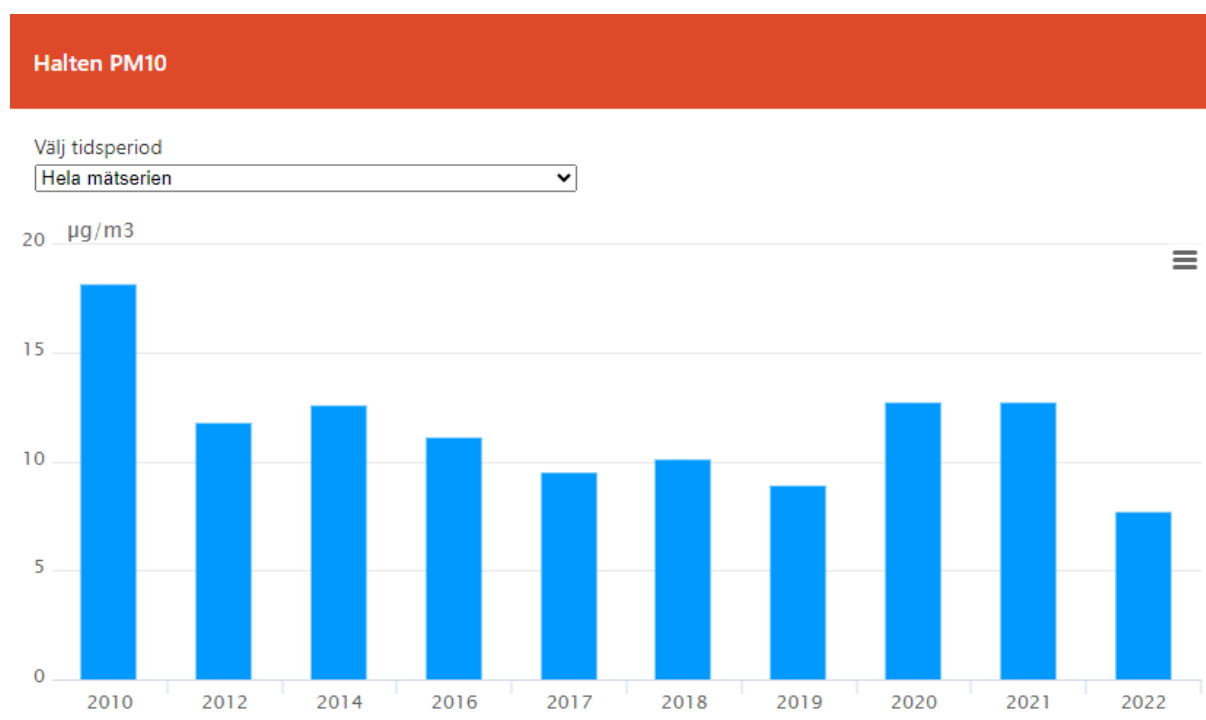
- 1. Halten bensen, PM10 och NO₂ får inte överstiga miljö kvalitetsmålets preciseringar för luftkvalitén.
Nyckeltal: mätningar och modelleringar från Jönköpings läns luftvårdsförbund
- 2. Andelen ekologisk mat i kommunens verksamheter ska årligen öka med sikte på att år 2030 ska 60 % av det totala inköpet av livsmedel bestå av ekologiska livsmedel.
Nyckeltal: andelen ekologisk kost av det totala inköpet av livsmedel, uppgifter från förvaltningar
- 3. Senast 2025 ska en substitutionsbedömning av alla farliga kemiska produkter i våra verksamheter ha genomförts och de farligaste kemikalierna har bytts ut.
Nyckeltal: JA/NEJ, andelen kemikalier där en substitutionsbedömning genomförts.
- 4. Alla skolor har minskat barnens exponering av kemiska ämnen enligt konceptet kemikalieklok förskola/skola senast 2025.
Nyckeltal: andelen skolor som arbetat med kemikalieklok skola, uppgifter från förvaltningar
- 5. Det ska finnas skugga vid alla förskolegårdar, skolgårdar, kommunala äldreboenden, kommunala bostadsområden, kommunala idrottsplatser och offentliga platser senast år 2025.
Nyckeltal: andelen platser med skugga
- 6. Informationsinsatser eller utbildningar om ozonskiktet och hur vi människor påverkar ozonskiktet ska utföras.
Nyckeltal: antal utförda informationsinsatser
- 7. Sociala och miljömässiga hållbarhetskrav med fokus på utsläpp av växthusgaser och kemikalier ska ställas vid upphandlingar där så är lämpligt.
Nyckeltal: redovisa vilka krav som ställt i upphandlingarna.

Statistik och nyckeltal - Hållbar samhällsplanering och bebyggelse - Luft och kemikalier

Luftkvalité

För att kunna säkerställa att vi har en god luftkvalité i våra samhällen utförs regelbundna modelleringar och mätningar av luftkvalitén. I Vaggeryds kommun görs mätningarna vid Hokvägen (vid Gärhovsvägen), Jönköpingsvägen vid Hjortsjöskolan, Jönköpingsvägen norr om Stödstorpsrondellen, Storgatan norr om rondellen vid Verkstadsgatan, Storgatan söder om rondellen vid Verkstadsgatan, Södra vägen söder om rondellen vid Ljungbergsgatan och vid Storgatan vid Fågelforskskolan.

Modellering görs av partiklar (PM10), bensen och kvävedioxid (NO₂) där målet är att klara miljökvalitetsnormerna för luft och miljökvalitets målets precisering. För 2022 klaras alla värden (statistik för 2023 kommer i juni 2024), se figur 20, 21 och 22.

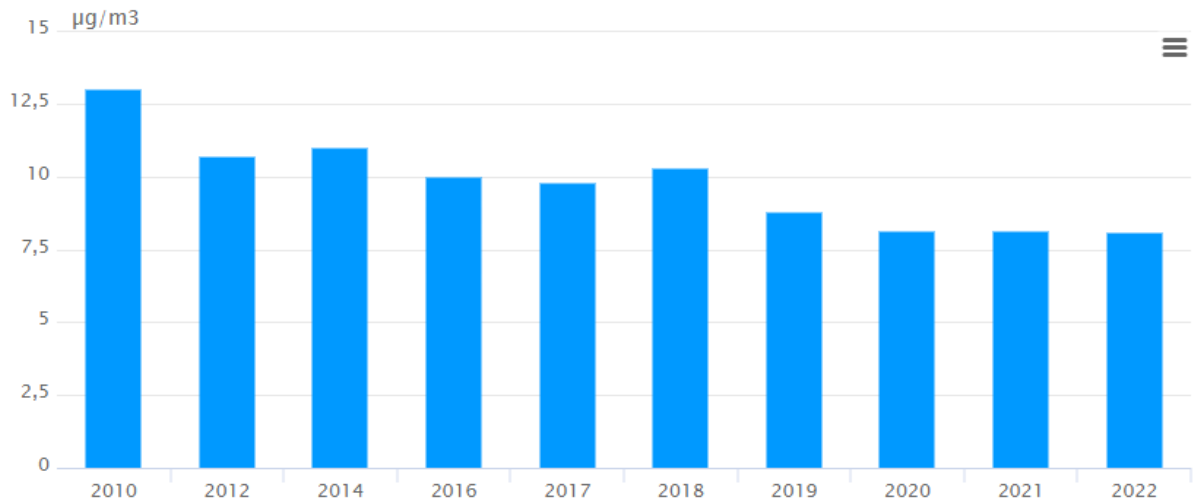

Figur 20. Diagrammet visar halten partiklar i luften vid utvalda platser i kommunen. Endast det högsta värdet redovisas.

Halten NO₂

Välj tidsperiod

Hela mätserien

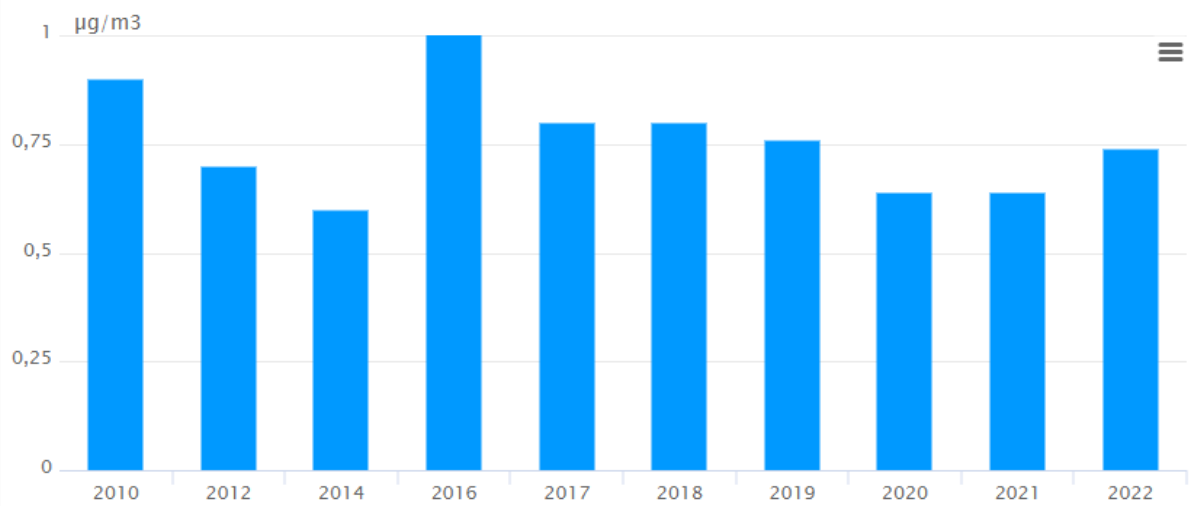

Figur 21. Diagrammet visar halten NO₂ i luften vid utvalda platser i kommunen. Endast det högsta värdet redovisas.

Halten bensen

Välj tidsperiod

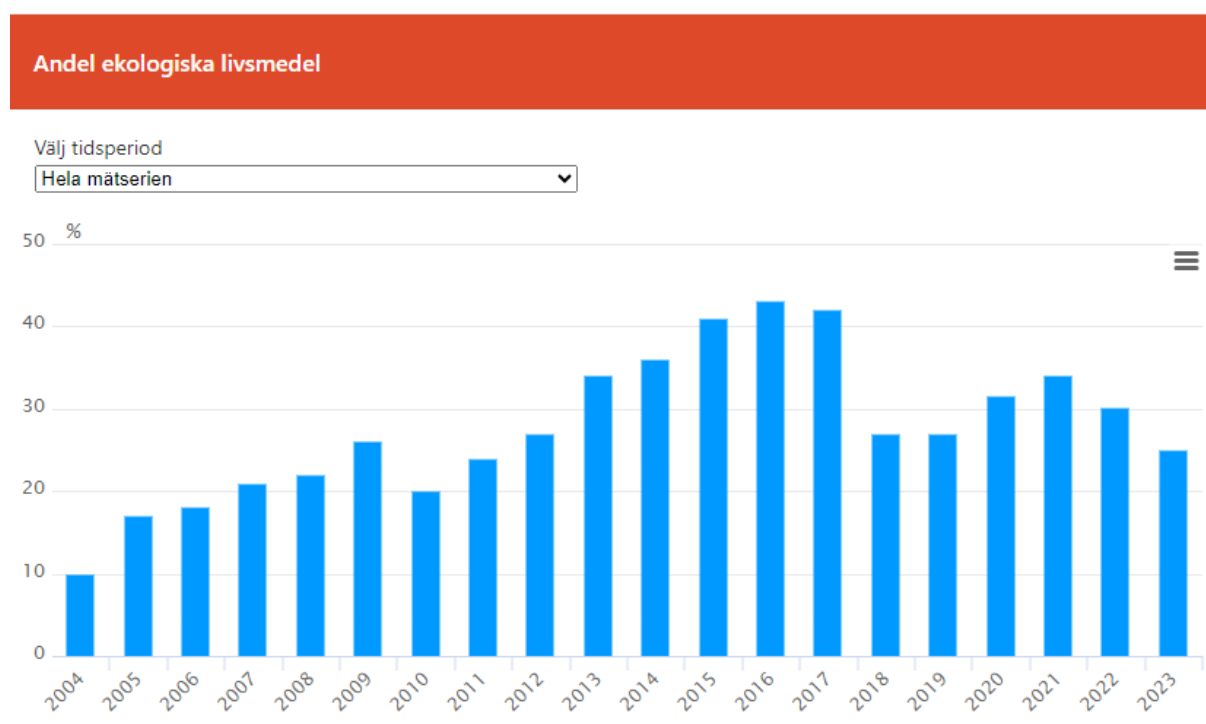
Hela mätserien

Figur 22. Diagrammet visar halten bensen i luften vid utvalda platser i kommunen. Endast det högsta värdet redovisas.

Ekologiska livsmedel

Målet är att andelen ekologisk mat ska öka med sikte på att år 2030 ska 60 % av det totala inköpet av livsmedel bestå av ekologiska livsmedel. Under 2023 uppgick 25 % av livsmedelsbudgeten till ekologiska livsmedel, se figur 23. Under 2023 valde kosten inom både barn- och utbildningsförvaltningen samt socialförvaltningen att köpa in färre ekologiska produkter på grund av inflation och ekonomiska förutsättningar. Kosten valde också att fokusera på närproducerade livsmedel. I och med en ny upphandling på hela livsmedelsortimentet hoppas vi kunna öka till tidigare nivåer. Målet är att ta fram en konkret plan för hur målet på 60 % ska kunna uppfyllas till 2030.

Figur 23. Diagrammet visar andelen ekologiska livsmedel i kommunen för socialförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningens verksamheter.

Strategier hållbar bebyggelse och samhällsplanering - klimatanpassning

- ➔ 1. I Vaggeryds kommun tar vi hänsyn till och planerar våra samhällen utifrån risken för skyfall, torka, värmebölja och erosion.

Ett systematiskt klimatanpassningsarbete har påbörjats i kommunen. Grönstrukturplanen är ett bra underlag för den fysiska planeringen. Under 2022 har en skyfallskartering tagits fram som visar på områden som riskerar att påverkas vid skyfall. Ett flertal åtgärder har också genomförts för att göra klimatanpassningsåtgärder och klimatanpassning är ett tydligt perspektiv i förslag till ny översiktsplan och detaljplanerna.

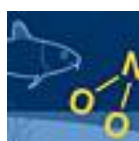
Hållbara gröna och blå miljöer

Hållbara gröna och blå miljöer syftar till de natur- och vattenfrågor vi hanterar i kommunen. De gröna miljöer består av skogar, odlingslandskapet, våtmarker och det växt- och djurliv som finns i kommunen. De blå miljöerna avser våra sjöar, vattendrag och grundvatten samt miljöproblematiken i form av övergödning och försurning. Kommunens grönstrukturplan behandlar ånga av dessa områden och är ett naturligt kunskapsunderlag för de strategier, mål och åtgärder som beskrivs inom målområdet hållbara gröna och blå miljöer.

Miljömålet Bara naturlig försurning

Försurade ämnen skall inte tillkomma mark och vatten genom nedfall eller markanvändning. Försurade marker och sjöar påverkar den biologiska mångfalden negativt och åtgärder så som kalkning utförs för att mildra skadorna.

Miljömålet Ingen övergödning

Halterna av de övergödande ämnen som tillförs mark och vatten skall vara så låga så att de inte negativt inverkar på människors hälsa eller förutsättningarna för biologisk mångfald. Mätningar utförs bl.a. på utsläppen från reningsverket.

Miljömålet Levande sjöar och vattendrag

Statusen på sjöar och vattendrag skall förbättras så att de är ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer bevaras.

Miljömålet Grundvatten av god kvalitet

Dricksvattenförsörjningen ska vara säker och hållbar samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Miljömålet Myllrande våtmarker

I syfte att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion bevaras skall vi inte tillåta torvtäkter för de mossar med höga natur- och/eller kulturvärden.

Miljömålet Ett rikt odlingslandskap

Skötseln av odlings- och betesmarker skall öka i syfte att förbättra deras naturvärden och samtidigt värna om biologisk- och livsmedelsproduktion samt den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden.

Miljömålet Ett rikt växt- och djurliv

För att värna om arterna livsmiljöer och ekosystem är det viktigt att träd med miljö- och/eller kulturvärden skyddas och bevaras.

Miljömålet God bebyggd miljö

Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt som erbjuder en hälsosam livsmiljö samt medverkar till en god regional och global miljö. En viktig del i arbetet är att vi måste bli mer energieffektiva men också att vi är smarta och väljer energi med ett hållbart och förnybart ursprung.

Koppling till Agenda 2030

Mål 2 Ingen hunger innebär för oss i Sverige och Vaggeryds kommun att vi säkerställer att våra invånare har en tillräcklig och näringsriktig mat. Vi behöver också främja ett hållbart jordbruk och stärka det lokalproducerade och öka självförsörjningsgraden.

Mål 3 God hälsa och välbefinnande är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att förstå sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen. Som kommun kan vi bidra i arbetet med att skapa gröna miljöer för våra invånare som har en hälsofrämjande effekt att vistas i. Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla handlar om att vatten är en grundförutsättning för allt levande på jorden och också en förutsättning för människans överlevnad.

Mål 6 innebär bland annat att vi ska skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem. Som kommun kan vi bidra genom att till exempel kalka våra försurade vattendrag.

Mål 11 Hållbara städer och samhällen innebär att vi behöver ha en hållbar planering och byggnation. Som kommun har vi ett särskilt ansvar att planera och skapa säkra och inkluderande grönområden för alla.

Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion handlar om de naturresurser som finns och som vi människor behöver nyttja på ett hållbart sätt. Som kommun kan vi bidra genom att bidra till en hållbar förvaltning och användning av naturresurser.

Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald innebär att vi behöver ha hållbara ekosystem och biologisk mångfald då det är grunden för vårt liv på jorden. Som kommun kan vi bidra genom att bevara, restaurera och säkerställa ett hållbart nyttjande av ekosystem både på land och i vatten.

Strategier för hållbara gröna och blå miljöer-vatten

- 1. På sikt ska den vattenkemiska och biologiska statusen i våra sjöar och vattendrag ha förbättrats så att de har god ekologisk och kemisk status samt inte är påverkade av försurningen.
- 2. Halterna av övergödande ämnen i mark och vatten ska ha en så liten inverkan som möjligt på människors hälsa eller förutsättningar för biologisk mångfald.
- 3. Kommunen strävar efter att stärka den blå infrastrukturen i våra vattendrag och att de ska innehålla en hög biologisk mångfald.
- 4. Vi ska sträva efter att våra grundvattenförekomster har en god grundvattenstatus i enlighet med vattendirektivet och att vi en långsiktig och säker dricksvattenförsörjning i kommunen både för nuvarande och framtida generationer.

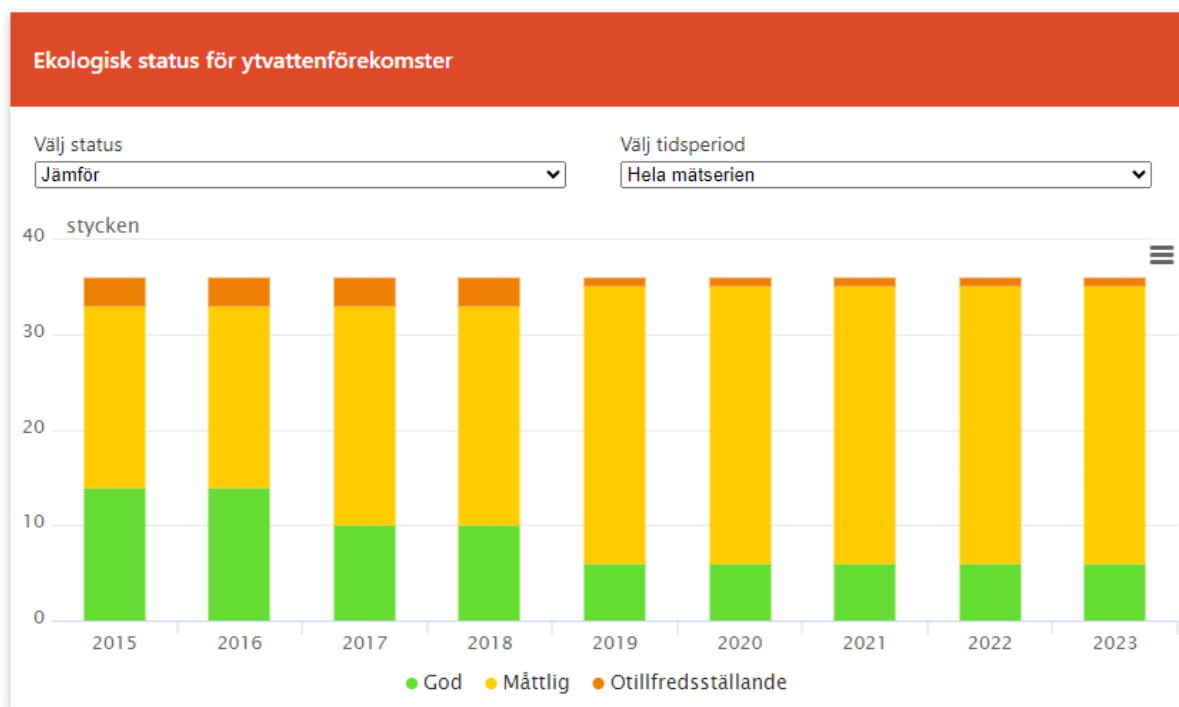
Delmål för hållbara gröna och blå miljöer-vatten

- 1. **pH-målet för målsjöar och målvattendrag bör inte underskridas någon gång under året.**
Nyckeltal: andelen sjöar som klarar pH-målet, uppgifter från vattenprovtagning i samband med kalkning (miljö- och byggförvaltningen)
- 2. **Tillsyn ska prioriteras på små avlopp och jordbruksverksamhet med syfte att minska utsläpp av näringsämnen samt på förorenade områden och miljöfarliga verksamheter.**
Nyckeltal: antal tillsyner på små avlopp, jordbruksverksamheter, förorenade områden och miljöfarliga verksamheter.
- 3. **Senast 2025 finns det en kommunövergripande VA-plan som innehåller utbyggnadsplan, dagvattenstrategi, ledningsförnyelse/underhåll, vattenförsörjningsplan och saneringsplan.**
Nyckeltal: (JA/NEJ)
- 4. **Den biologiska mångfalden och blå infrastrukturen ska stärkas och etableringen av vattenlevande invasiva arter ska motverkas.**
Nyckeltal: antal insatser
- 5. **Allmänna vattentäkterna i kommunen ska ha vattenskyddsområden samt tillstånd till vattenuttag senast 2024.**
Nyckeltal: JA/NEJ
- 6. **Tillsyn ska prioriteras över vattenskyddsområdena i kommunen för att säkerställa att ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen.**
Nyckeltal: antal tillsyner på vattenskyddsområden

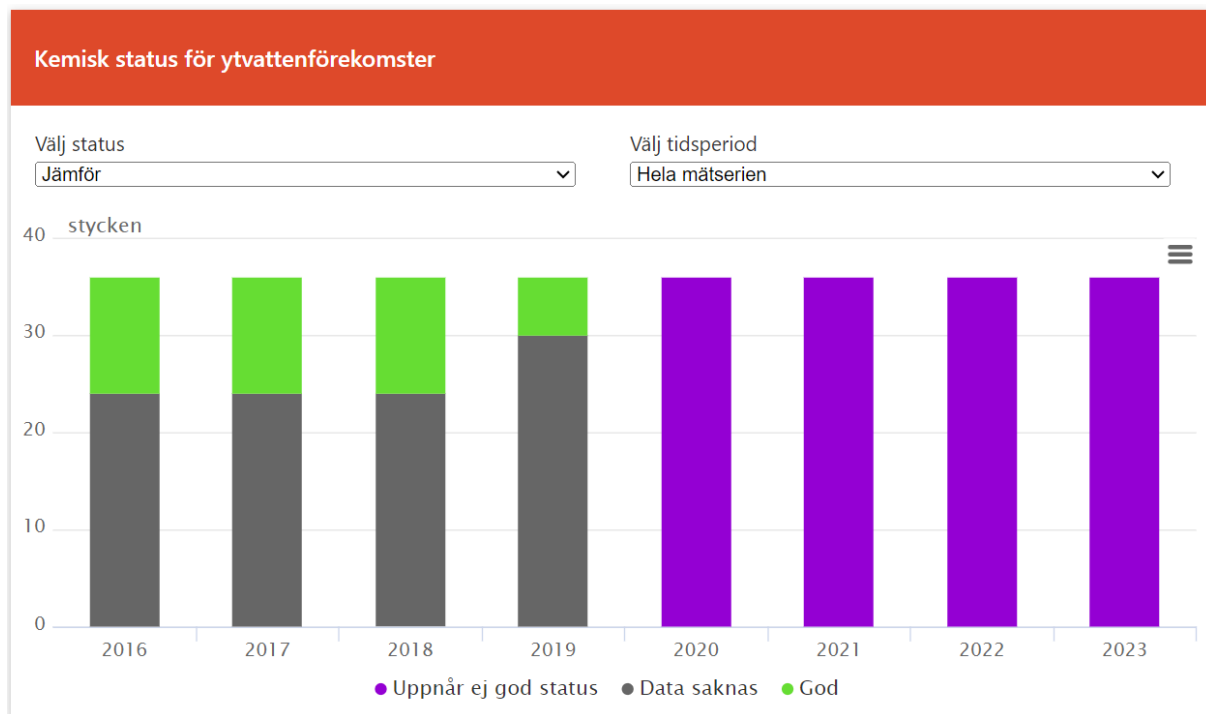
Vatten

Ekologisk och kemisk status

På sikt ska våra vattendrag ha en god ekologisk och kemiska status. Vattenmyndigheten är den myndighet som gör bedömningen för statusen på vattendragen i hela landet. Den ekologiska statusen bedöms bland annat på parametrarna fisk, bottenfauna, växtplankton, näringsämnen, ljusförhållanden och försurning. I Vaggeryds kommun har merparten av vattendraget måttlig status, några har god status och en vattenförekomst har otillfredsställande status, se figur 24. I princip ingen av Sveriges ytvattenförekomster har god kemisk status om man räknar halterna av kvicksilver. Detsamma gäller för vattenförekomsterna i Vaggeryds kommun som alla innehåller höga halter av kvicksilver och PBDE (polybromerade difenyletrar, ofta flamskyddsmedel), se figur 25.

Figur 24. Diagrammet visar den ekologiska statusen för ytvattenförekomster i Vaggeryds kommun (Källa VISS).

Figur 25. Diagrammet visar den kemiska statusen för ytvattenförekomster i Vaggeryds kommun (Källa VISS).

Övergödning

Halterna av övergödande ämnen i mark och vatten ska ha en så liten inverkan som möjligt på människors hälsa eller förutsättningarna för biologisk mångfald. I figur 26 nedan redovisas mängden fosfor och kväve som tillförts vattendragen. Under 2023 var läckaget av näringsämnena mycket större än tidigare år. Det är sannolikt att detta hänger ihop med de mycket höga vattenflödena som skedde under 2023 (nästan dubbelt så höga flöden under 2023 som 2022). Vid höga flöden så transporteras mycket mer näringsämnen till vattendrag. Detta beror på att åkermark översvämmas, snabb ytavrinning som tar med sig partiklar, ökad erosion samt överbelastade dagvattensystem. Ovanligt höga flöden väntas bli vanligare i framtiden vilket gör att det är viktigt att t ex dagvattensystem dimensioneras för det så att inte dagvattendammarna översvämmas och ger ett ökat utsläpp av näringsämnena.

Figur 26. Diagrammet visar mängden fosfor och kväve som tillförs vattendragen i Vaggeryds kommun.

Grundvatten

Enligt vattendirektivet ska alla grundvattenförekomster ha god kvalitet, vilket alla kommunens 18 grundvattenförekomster uppnår. Grundvattenförekomsterna bedöms avseende kvantitativ status och kemiska status. För den kemiska statusen bedöms förekomsten av näringsämnen (t ex fosfat och nitrat), förekomst av metaller (t ex bly, kadmium och kvicksilver) samt andra ämnen (t ex arsenik, bekämpningsmedel och PFAS).

Försurning

Varje år sker kalkning av sjöar och vattendrag i Vaggeryds kommun. Målet är att pH-målet för målsjöar och målvattendrag inte bör underskridas någon gång under året. Målet uppnåddes inte för någon av sjöarna eller vattendragen.

Strategier för hållbara gröna och blå miljöer – natur

- ➔ 1. Utpekade gröna stråk för lövskogen, gräsmarkerna, våtmarkerna samt vatten prioriteras i samhällsplaneringen för att öka landskapets förmåga att leverera ekosystemtjänster. Värdefulla våtmarkerna (klass 1 och 2) bör undantas från exploatering.
- ➔ 2. I utformningen av utemiljöer vid skolgårdar, kommunala bostäder, äldreboenden, gruppboendestäder, daglig aktivitet samt offentliga platser tas stor hänsyn till grön infrastruktur och ekosystemtjänster.
- ➔ 3. Kommunen ska verka för att stötta den lokala livsmedelsproduktionen i kommunen och strävar efter att servera närproducerad mat i säsong.
- ➔ 4. Kommunen är restriktiv till exploatering av jordbruksmark. I varje fall av exploatering av jordbruksmark ska en värdering av jordbruksmarkens brukningsvärde, naturvärde, kulturvärde och landskapsvärden kartläggas och redovisas som grund till beslut. Kommunen ska även ta hänsyn till möjlig landsbygdsutveckling och värna om äganderätten.
- ➔ 5. Kommunen ska ha tätortsnära områden som är tillgängliga för alla samt verka för en attraktiv tätortsnära natur. Kommunen ska värna om och stärka de befintliga vandringslederna.

Delmål för hållbara gröna och blå miljöer – natur

- ➔ 1. En våtmark ska restaureras eller återskapas senast 2025.
Nyckeltal: JA/NEJ
- ➔ 2. På sikt ska andelen löv- och tallskog öka i kommunens tätortsnära skogar och vid samhällsviktiga verksamheter utifrån markens förutsättningar.
Nyckeltal: områden i skogsbruksplanen med lövskogsfokus
- ➔ 3. Kommunen ska bedriva ett hållbart skogsbruk med fokus på uthållig virkesproduktion, miljöhänsyn och sociala intressen.
Nyckeltal: uppdatering och redovisning av skogsbruksplanerna
- ➔ 4. Naturpedagogiken ska utökas i kommunens förskolor och skolor.
Nyckeltal: antal insatser kring naturpedagogik
- ➔ 5. Kommunen utformar gröna skolgårdar och gröna utemiljöer vid våra äldreboenden, gruppboendestäder, daglig verksamhet, kommunala bostadsområden samt gröna offentliga miljöer. Grönytorna ska vara generösa och välkomnande kring husen med plana gångvägar, odlingsmöjligheter, fruktträd och bärbuskar.
Nyckeltal: antal platser som utformats som gröna miljöer
- ➔ 6. De kommunalt ägda betesmarkerna ska betas.
Nyckeltal: antalet/andelen kommunala betesmarker som betas.
- ➔ 7. Träd i stadsmiljön ska sparas där så är möjligt. Särskilt vikt ligger på att spara och värna om skyddsvärda träd.
Nyckeltal: antal projekt med sparade träd/nedtagna träd
- ➔ 8. Återplantering av träd ska utföras i våra samhällen. Vid exploatering i våra samhällen ska nedtagna träd alltid ersättas.
Nyckeltal: antal återplanterade träd.

9. Vi ska stärka och gynna miljöer för vilda pollinatörer.

Nyckeltal: antalet insatser

10. Den biologiska mångfalden, gröna infrastrukturen och ekosystemtjänsterna ska stärkas och etableringen av landlevande invasiva arter ska motverkas.

Nyckeltal: antalet insatser

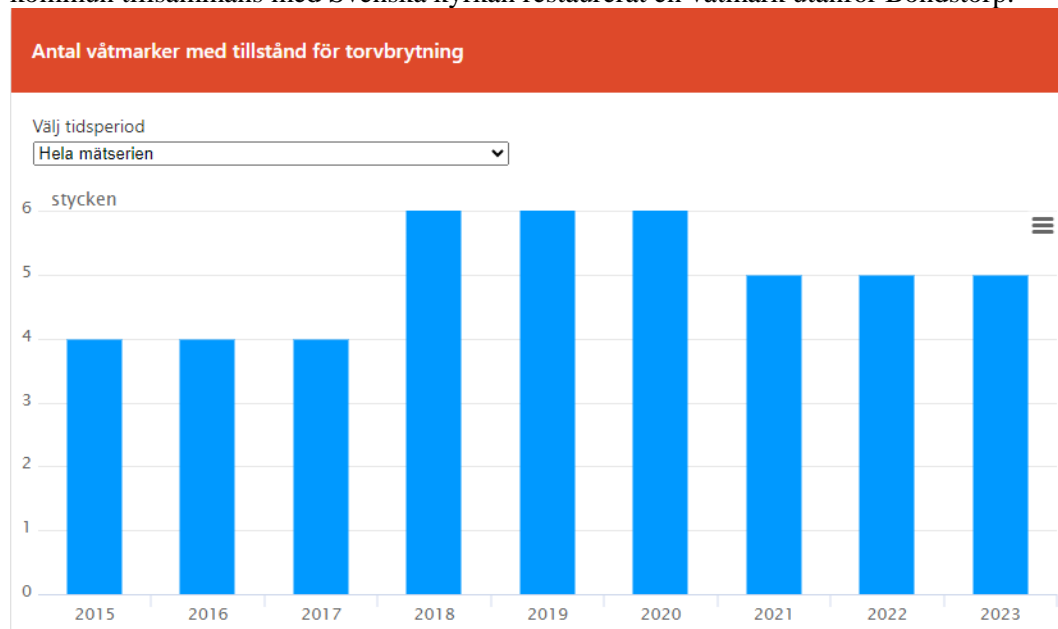
11. Kunskapen om allemansrätten ska öka hos våra invånare.

Nyckeltal: antalet insatser

Natur

Våtmarker

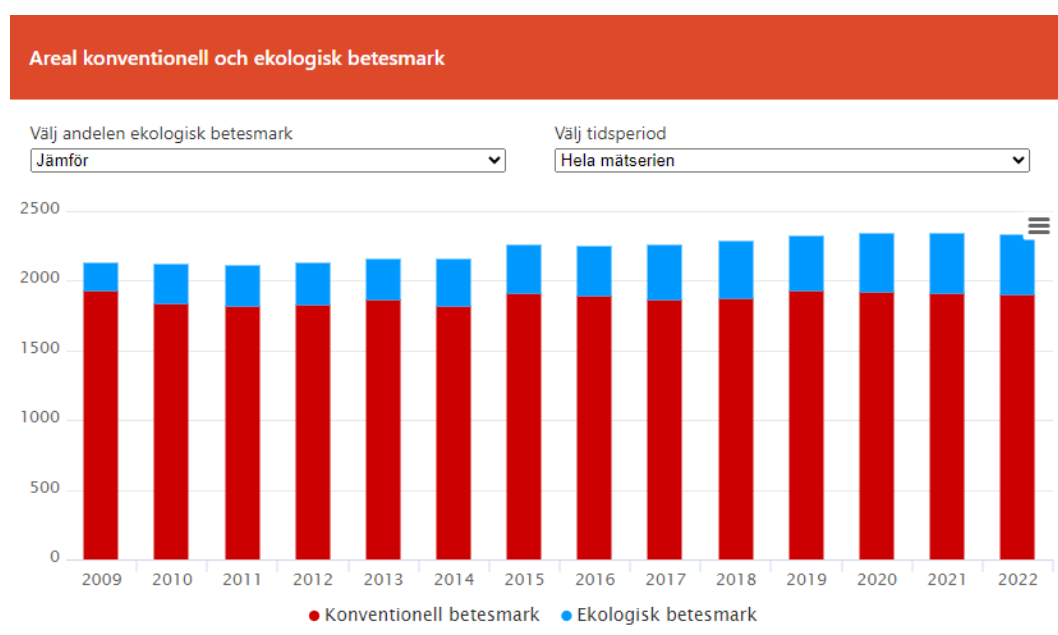
Våtmarkerna är en viktig resurs för den biologiska mångfalden samt ur klimatanpassningssynpunkt där våtmarker har en kylande effekt samt kan ta hand om mycket vatten vid till exempel skyfall. I figur 27 nedan redovisas antalet pågående torvtäkter i Vaggeryds kommun. Under 2022 har Vaggeryds kommun tillsammans med Svenska kyrkan restaurerat en våtmark utanför Bondstorp.

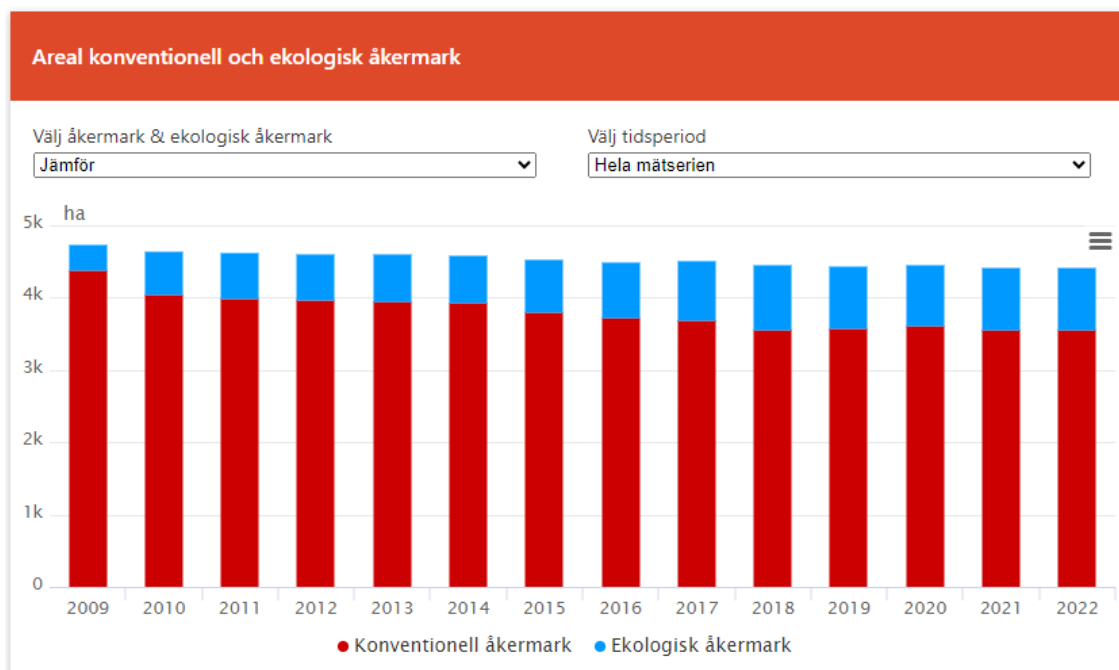
Figur 27. Diagrammet visar antalet våtmarker med tillstånd för torvbrytning i Vaggeryds kommun.

Betes- och åkermarker

Arealen betes- och åkermark är viktig att behålla och utöka för att säkerställa en lokal livsmedelsproduktion framöver. Betesmarkerna är även viktiga för den biologiska mångfalden. Av den kommunala betesmarken finns det arrendeavtal på 5 betesmarker.

Figur 28. Diagrammet visar arealen konventionell och ekologisk betesmark. Data saknas för 2023.

Figur 29. Diagrammet visar arealen konventionell och ekologisk åkermark. Data saknas för 2023.

Skyddad natur och träd

Andelen skyddad natur i Vaggeryds kommun ligger på 1,4 % av den totala arealen. Med skyddad natur avses nationalparker, naturreservat, djur- och växtskyddsområden samt biotopskyddsområden. Under 2022 har kommunen påbörjat redovisningen av antalet återplanterade träd i våra samhällen. Under 2022 återplanterades 40 nya träd och under 2023 planterades 55 nya träd.

Åtgärdsuppföljning

Åtgärderna i miljöprogrammet ska möjliggöra att de antagna miljömålen uppfylls.

Åtgärder följs upp två gånger per år, vid delårs- och årsredovisningen.

Genomförandegraden för respektive åtgärd bedöms som genomförd/genomförs kontinuerligt (grön), påbörjad (gul), försenad (röd), beslutad men ej påbörjad (vit) samt inställd (kryss). I tabellen nedan görs en sammanvägd bedömning av åtgärdernas genomförande för respektive målområde.

Hållbara transporter och resor

Åtgärdsstatus - Hållbara transporter och resor	Antal åtgärder
Beslutad men ej påbörjad ☐	2
Påbörjad ☐	4
Genomförd/genomförs kontinuerligt ☐	8
Inställd ☒	-

Åtgärd: Aktiviteter i plan för utveckling av biogas

De aktiviteter som föreslås genomföras i plan för utveckling av biogas ska genomföras. De handlar bland annat om att avsätta mark för tankställe för biogas, uppdatera riktlinjer och styrdokument med att biogas ska prioriteras vid inköp, leasing och transportupphandling, sortera matavfall med mera.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Påbörjad. En utförlig redogörelse för aktiviteterna finns på sidan 76.

Åtgärd: Rutin för att hållbara resor beaktas i planerings- och exploateringsfasen.

En rutin för att säkerställa att alla nya bostadsområden som planeras i kommunen ska hållbara transportlösningar vara en del av underlaget i planerings- och exploateringsfasen. Det kan t ex innebära att det i detaljplaneskedet säkerställs att det finns säkra gång- och cykelvägar till och från området eller att det i exploateringsskedet ställs krav på bilpool/elcykelpool eller liknande.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. En checklista har tagits fram för att vid varje detaljplan eller samhällsplaneringsprojekt stämma av så att frågor om hållbart resande beaktas och säkerställs. Rutinen är framtagen och implementeringen i alla projekt kvarstår.

Åtgärd: Kommunen är en aktiv part i dialoger med länstrafiken kring frågan om kollektivtrafik i Vaggeryds kommun samt frågan om elektrifiering av järnvägen

Vaggeryds kommun ska fortsätta vara en aktiv part i dialogen med länstrafiken i kollektivtrafikfrågor som rör Vaggeryds kommun. Inspel från partigrupperna i första remissrundan av miljöprogrammet är att frågan om kollektivtrafik på landsbygden och mindre orter (Klevshult, Byarum, Bratteborg och Ekeryd) särskilt ska bevakas. Frågan om elektrifiering av järnvägen ska fortsätta att bevakas.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförs kontinuerligt. Förutom de ordinarie träffar med kommunerna som länstrafiken bjuder in till har Vaggeryds kommun haft ett flertal extra avstämningar rörande kollektivtrafikfrågor, bland annat inför busstrafikering på Södra Stigamo, insatser för att möjliggöra timmestrafik för tåg mellan Värnamo-Vaggeryd-Nässjö och framtida behov av busstrafikering i samband med att fler kollektivtrafikresor ska ske med tåg. I samband med möte med JLT under hösten 2023 fick kommunen information om att JLT arbetar för en kompletterande busslinje som ska möta resandebehovet som finns längs väg 846 med stopp i bland annat Klevshult och Byarum.

Gällande elektrifiering av Y:et och nydragning Byarum-Tenhult så deltar kommunen löpande i Trafikverkets projekt. Under 2023 medverkade kommunen vid informationsmöten i samband med att Trafikverket beslutade om val av lokaliseringskorridor för sträckan Byarum-Tenhult. Kommunen har också samverkat med Trafikverket i planeringen av elektrifiering.

För Vaggeryds tätort har en trafikutredning tagits fram för att beskriva behov och möjligheter till planskilda korsningar på fyra platser i Vaggeryd.

Åtgärd: Säkra och tillgängliga cykelparkeringar och laddning av elbil

Säkra och tillgängliga cykelparkeringar ska finnas vid kommunala arbetsplatser, skolor, förskolor, tåg- och busstationer och utvalda offentliga platser. Vid merparten av våra arbetsplatser ska anställda erbjudas att ladda sin privata elbil och i låsta kommunala cykelgarage ska laddning av elcykel möjliggöras.

Ansvar: Tekniska nämnden, VEAB, VSBo, Barn- och utbildningsnämnden, Socialnämnden, Kultur- och fritidsnämnden

Status: Påbörjad. På flertalet skolor, förskolor och vid socialförvaltningens verksamheter finns tillgång till laddning av elbil. Behovet av säkra cykelparkeringar har inte kartlagts under 2023. VSBo har under 2023 satt upp laddboxar, två i Skillingaryd och två i Vaggeryd. Vilket ger möjlighet att ladda fyra stycken bilar samtidigt. Laddabonnemang erbjuds till VSBo:s hyresgäster. Tekniska kontoret har under året satt upp låsbara cykelställ vid busshållplatserna vid Götafors.

Åtgärd: Främja cykeltrafiken i kommunen

Tekniska kontoret ska i gång- och cykelvägsplanen föra in perspektiven belysning, skyltning och cykelparkeringar. Vid planering av cykelvägar i gång- och cykelplanen ska inkomna synpunkter från medborgardialogerna och remissvaren från miljöprogrammets framtagande beaktas.

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Påbörjad. Under 2023 öppnades cykelvägen mellan Skillingaryd och Linneryd. En del av en cykelväg kompletterades vid Slättens förskola. En trafiksäkerhetsåtgärd genomfördes vid övergången mellan Kinnarps och busshållplatsen. Ytterligare trafiksäkerhetsåtgärder gjordes vid Storgatan i Vaggeryd samt vid Åkersvägen-Storgatan. Revidering av GC-planen sker årligen.

Åtgärd: Riktlinjer för hur anställda fortsatt kan få möjlighet att arbeta hemifrån ska tas fram

Efter covid-19 pandemin kommer anställda att vara tillvara och arbeta på sina ordinarie arbetsplatser. För att kunna erbjuda anställda att fortsatt arbeta hemifrån under vissa förhållanden behöver riktlinjer för detta tas fram. Att få möjlighet att vid olika tillfällen arbeta hemma bidrar till att Vaggeryds kommun fortsätter att vara en attraktiv arbetsgivare samt minskar pendlingen till och från arbetet vilket gynnar miljön. Vaggeryds kommun deltar i projektet ATTRACT (attraktiv arbetsgivare och hållbar arbetspendling) där denna fråga lyfts gemensamt för länets kommuner.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. Det finns en riktlinje framtagen för arbete på annan plats men den är i första hand framtagen för hanteringen av Folkhälsomyndighetens restriktioner under pandemin för covid-19. Riktlinjen finns kvar även efter pandemin utifrån attraktivitet då det varit uppskattat av de medarbetare som kan arbeta på annan plats enstaka dagar i veckan.

Åtgärd: Testa på kollektivtrafikkort under en provperiod.

Kommunen kommer inom projektet ATTRACT (attraktiv arbetsgivare och hållbar arbetspendling) erbjuda utvalda medarbetare möjlighet att testa på kollektivtrafikkort under en provperiod. Syftet är att få fler att resa med kollektivtrafiken vilket minskar miljöpåverkan från arbetspendlingen.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. Under 2021-2022 genomfördes två kampanjer där medarbetare i Vaggeryds kommun fick möjlighet att prova på att åka gratis med kollektivtrafiken i länet. Satsningen genomfördes genom Energikontoret Norra Smålands projekt ATTRACT som Vaggeryds kommun deltar i och medfinansierar. Det var 47 medarbetare som testade att åka kollektivtrafik under perioden. ATTRACT-projektet visar att innan projektet åkte 23 % kollektivtrafik till och från jobbet. Efter projektet var siffran uppe i 49 %.

Åtgärd: Utredda och införa samåkningsplattform för anställda.

Kommunen ska inom projektet ATTRACT utreda och införskaffa en samåkningsplattform för kommunens medarbetare.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. Inom ATTRACT-projektet som genomfördes under 2021-2022 fanns det tillgång till en samåkningsapp för deltagande organisationer, däribland Vaggeryds kommun. Användandet av appen var mycket svår att få igång i organisationen, vilket var ett problem för alla deltagande kommuner. Användandet av appen som ett verktyg för samåkning avslutades under projektets gång. Istället publicerades inlägg om uppmaning till samåkning på kommunens intranät.

Åtgärd: Uppdatera riktlinjer för upphandling av fordon och transporttjänster

Kommunen behöver uppdatera riktlinjer för inköp och leasing av fordon, samt upphandling av hyrbilar samt direkta och indirekta transporttjänster. Riktlinjerna ska främja fossilfria bränslen (prioritera biogas utifrån biogasöverenskommelsen). Vid upphandling av direkta eller indirekta transporttjänster eller upphandlingar av fordon ska alltid krav på fossilfria fordon och transporter efterfrågas. Undantag från fossilfria transporter får göras om det ställs krav på social hållbarhet och det inte går att förena med fossilfria transporter. Undantag får även göras om det efter marknadsundersökning i upphandlingsförfarandet framkommer att utbud av fossilfria fordon inte finns. Verksamheter som inte följer det som upphandlas behöver redovisa varför man frångått miljömålet.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. Revidering av Upphandlings- och inköspolicy har genomförts och antagits i januari 2024 utav kommunfullmäktige. I dokumentet ska verksamheter som gör avsteg ifrån fastställd policy dokumentera anledningen varför vid t.ex. avsteg på fossilfria transporter. Riktlinjerna har även reviderats i dokumentet för inköp av vara/tjänst.

I upphandlingspolicyn anges att miljökrav vid upphandling alltid ska ställas utifrån ett helhetsperspektiv så att kraven blir proportionerliga. Upphandling –och inköp ska följa kommunens antagna Miljöprogram och övriga antagna styrdokument inom området. Eventuella avsteg ska motiveras, dokumenteras och redovisas i miljöredovisningen. Under årets gång har även ett dynamiskt inköpssystem implementerats på transportsidan utav upphandlingsenheten och fordonsamordnaren. Målet är att öka andelen fossilfria fordon i verksamheternas fordonspool (minibussar, skåpbilar, lätta lastbilar).

Åtgärd: Utredda införskaffandet av fossilfria förmånsbilar för medarbetare

För att minska antalet kilometer som körs med egen bil i tjänsten (merparten fossila bilar) ska kommunen utreda möjligheten att införskaffa fossilfria tjänstebilar för medarbetare.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. Under 2023 presenterades en utredning för kommunstyrelsens presidium kopplat till förmåner för hållbart resande. Utredningen visar att fossila förmånsbilar inte erbjuds i många andra kommuner och att det främst riktar sig till en grupp högavlönade anställda. Istället utreder kommunledningskontoret vidare förmåner kopplat till cykel och kollektivtrafik.

Åtgärd: Ta fram en riktlinje för tjänsteresor och möten

En riktlinje för hur våra tjänsteresor ska ske ska tas fram där fokus också finns på digitala möten.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Beslutad, ej påbörjad. Under 2023 har det inte tagits fram någon riktlinje för tjänsteresor och möten.

Åtgärd: Verka för ett tankställe med förnyelsebara bränslen

Kommunen ska vara en aktiv part i arbetet med att få aktörer att etablera ett tankställe med förnyelsebara bränslen i kommunen. Kommunen ska vara en samlande part för nätverkande, marknadsundersökningar och utpekade av lämpliga platser för tankställen. I den tidigare åtgärden stod att vi ska verka för ett tankställe för biogas, vilket är prioriterat sett till den regionala biogasöverenskommelsen som finns.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Påbörjad. Under 2023 har en plats för el-snabbladdare för tankning av tunga fordon etablerats vid Götaströms Vårdshus. Snabbladdare för personbilar finns etablerat vid Circle K-macken i Skillingaryd. Intresset för biogas som drivmedel är väldigt begränsat utifrån den skattepolicy som etablerats på EU-nivå. Biogasproduktionsanläggning inklusive mack som diskuterades tidigare erhöll inget Klimatklivsstöd och etableringen genomfördes därför ej.

Åtgärd: Utredda utökning av den kommunala bilpoolen

Vi kör alltför mycket med privata bilar i tjänsten. En av anledningarna till detta är att alla anställda inte har tillgång till kommunens bilar och en utredning kan påvisa om ett utökat antal bilpoolsbilar och andra platser än Skillingehus är aktuella. En utredning av utökning av den kommunala bilpoolen utförs. Utredningen ska bland annat innehålla en behovsutredning för antalet bilar och placering av bilpoolens bilar. Utredningen ska utgå ifrån de olika förvaltningarnas behov.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Beslutad, ej påbörjad. Åtgärden har inte påbörjats under 2023.

Åtgärd: Öka samarbetet i samhällsplaneringsprocessen

Genom att i länet ha en gemensam inriktning i samhällsplaneringen kan vi lättare utveckla hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer. Den fysiska planeringen ska användas för att stärka förutsättningarna för en större andel gång, cykel och kollektivtrafik och för befolkningstillväxt utan en ökning av trafikmängden. Vaggeryds kommun ska aktivt delta i samverkan i planeringsprocessen mellan Trafikverket, Region Jönköpings län, Jönköpings länstrafik och länsstyrelsen i Jönköping.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförs kontinuerligt. Vaggeryds kommun deltar aktivt i olika forum och nätverk med dessa aktörer, Länsstyrelsen, Trafikverket och Jönköpings region. Vaggeryds kommun vill utveckla nätverk inom kommunerna Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd och Värnamo (GGVV) gällande gemensamma samhällsplaneringsfrågor. Vaggeryds kommun genom sin stadsarkitekt är med Arkitekturforum som Jönköpings län startade 2023 och syftet är att utbyta erfarenheter, inspirera och sprida kunskap om arkitektur, form och design i länet med målet att stärka perspektiven i samhällsbyggandet.

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering - Energi

Åtgärdsstatus - Energi		Antal åtgärder
Beslutad men ej påbörjad	☐	3
Påbörjad	☐	6
Genomförd/genomförs kontinuerligt	☐	3
Inställd	☒	1

Åtgärd: Metodutveckling för samhällsplanering

Syftet är att utveckla samhällsplaneringens metoder för att åstadkomma en hållbar utveckling. Länsstyrelsen bjuder in deltagande aktörer till ett gemensamt starttillfälle för att diskutera de problem och lösningar som kommunerna initialt har identifierat. Exempel på behov som kan finnas hos kommunen för att stärka samhällsplanering för en hållbar och klimatsmart utveckling kan omfatta exempelvis; parkeringslösningars roll för klimatsmart planering, vindkraft i fysisk planering, resursfördelning mellan tätort och landsbygd, kostnad och kvalitet i bebyggelseutvecklingen, miljöbedömning som verktyg för hållbar utveckling, hänsyn till jord- och skogsbruksmark vid exploatering och samverkan i planprocessen för mellankommunala frågor som bidrar till klimatmålen.

Kommunen arbetar konkret med ett problem enligt vald metod och övriga aktörer bistår med sin kompetens och resurser. Länsstyrelsen bjuder in till avstämningsträffar för erfarenhetsutbyte.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Inställd. Länsstyrelsen valde att avsluta åtgärden vid årsskiftet 2023/2024 då de inte hinner med att utföra den. Det innebär att åtgärden även avslutas för Vaggeryds kommuns del.

Åtgärd: Utbildning i minskad klimatpåverkan från byggnader

Syftet är att öka kunskapen om resurseffektivt byggande, renovering och förvaltning med låg klimtpåverkan. Målet är att klimtpåverkan från nybyggnation och ombyggnation har halverats till 2030 jämfört med 2015 och mer byggs i trä. Kommunen ska delta på kompetenshöjande insatser inom resurseffektivt byggande samt delta i nätverk som anordnas av länsstyrelsen.

Ansvar: VSBo

Status: Beslutad, ej påbörjad. VSBo tar del av information och utbildningar som erbjuds regelbundet. Vid nyproduktion finansieras detta med "gröna lån", vilket kräver en hög miljöprestanda. VSBo:s ledningsgrupp och styrelse var på Länsstyrelsen och lyssnade på ett föredrag om klimatanpassning. Energikontoret erbjuder ett nätverk CCC Jönköpings län där aktiviteter genomförs till denna åtgärd. VSBo var under 2022-2023 inte med i detta nätverk.

Åtgärd: Klimatkrav vid nybyggnation

Från och med 1 januari 2022 kommer troligen en ny lagstiftning gå igenom som innebär att klimatdeklarationer ska genomföras på alla nybyggnationer. Tekniska nämnden och VSBo kommer att utföra klimatdeklarationer vid nybyggnationer som ett led i att minska klimatpåverkan.

Ansvar: VSBo och Tekniska nämnden

Status: Påbörjad. Lagen trädde i kraft 1 januari 2022 vilket innebär att tekniska kontoret och VSBo tar fram klimatdeklarationer, i entreprenaden, vid nybyggnationer i de fall lagstiftningen så kräver.

Åtgärd: Energikartläggning och energieffektivisering av utvalda fastigheter

Tekniska kontoret och VSBo ska ta fram förslag på vilka energieffektiviseringar som ska utföras under 2022-2025. Under den här åtgärden redovisas de energieffektiviseringar som genomförts inom till exempel belysning, driftoptimering, uppvärmning och andra energieffektiviseringar.

Ansvar: Tekniska nämnden, VSBo

Status: Påbörjad. Under 2023 har äldre belysning fortsatt bytas ut till LED-belysning inom kommunens fastigheter. Även ventilationsaggregat byts ut samt så har äldre fjärrvärmecentraler bytts ut i fyra fastigheter. Tekniska kontoret arbetar aktivt med att hålla nere energiförbrukningen. VSBO gjordes energideklarationer på sina fastigheter. Utefter det gjordes en energikartläggning och under 2024 planeras åtgärder.

Åtgärd: Samverkan med kommunens energi- och klimatrådgivare

För att få nå ut med klimat- och energifrågor till våra invånare, företag och föreningar behövs en tydligare samverkan mellan kommunens energi- och klimatrådgivare samt berörda förvaltningar. Energirådgivning till invånare vid ny- och ombyggnation samt vid köp av tomter kan utvecklas genom god samverkan mellan kommunens bygglovshandläggare, samhällsutvecklare och energi- och klimatrådgivarna. För att kunna öka energirådgivningen till små- och medelstora företag kan samverkan mellan miljöhandläggare och energi- och klimatrådgivarna utvecklas. Energi- och klimatrådgivarna ger även rådgivning till föreningar och en samverkan behövs med kultur- och fritidsförvaltningen som sköter föreningskontakterna. För att nå ut till fler bör en utökad samverkan sker kring aktiviteter, föreläsningar, seminarium som anordnas i både kommunen och av energi- och klimatrådgivarna.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden, Kommunstyrelsen, Kultur- och fritidsnämnden

Status: Påbörjad. Under 2023 har det skett 53 rådgivningar i energi- och klimatfrågor till kommunens invånare, via telefon, e-post och personligt möte. De populäraste frågorna handlar om solceller och ibland i kombination med energilagring. Under 2023 deltog energi- och klimatrådgivarna på Skillingaryds marknad (20 kontakter), Rotary Skillingaryd-Vaggeryd (30 deltagare), Götaströms golfklubb (4 deltagare), Vaggeryds och Skillingaryds bibliotek (10 deltagare) samt en presentation av verksamheten vid kommunfullmäktige (45 deltagare). I samverkan med kommunens förvaltningar inom bygg-, miljötillsyn och föreningskontakter har energi- och klimatrådgivarna uttryckt ett önskemål om tydligare samverkan.

Åtgärd: Kommunen fortsätter att sätta upp solceller vid nybyggnation, renovering och på befintliga byggnader.

Förnyelsebar energi ska prioriteras i kommunen och Vaggeryds kommun är med och bidrar till att Jönköpings län ska bli ett Plusenergi län till 2045. Genom att installera solceller på våra byggnader bidrar vi till att öka andelen förnyelsebar energi, sprida kunskap om solceller och vara ett gott föredöme för kommuninvånare och företag.

Ansvar: Tekniska nämnden, VSBo, VEAB.

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2023 monterades solceller på taket till Sörgårdsskolan. Solcellerna som satt på taket till matsalen på Hjortsjöskolan har monterats ner p g a inläckage i taket och kommer att återmonteras under 2024. VSBO har satt upp solceller på Smedjan i Vaggeryd, vid ett takbyte.

Åtgärd: Förnyelsebar energi och el i alla våra fastigheter

En åtgärdsplan ska tas för alla våra fastigheter som inte värms upp med förnyelsebar energi eller el med syfte att det ska åtgärdas.

Ansvar: Tekniska nämnden, VSBo.

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2023 har bergvärme installerats i Hoks skola, vilket kommer tas i drift under februari/mars 2024. Det fanns tidigare planer på att installera bergvärme även i Svenarums skola, men då framtidsutsikten för skolan är oklar avvaktar tekniska kontoret byte av värmesystem.

Åtgärd: Samarbete med industrier gällande omhändertagande av spill- eller restvärme.

Vaggeryds energi ska aktivt söka samarbete med industrier i kommunen gällande omhändertagande av spill- eller restvärme.

Ansvar: VEAB

Status: Påbörjad. Ett samarbetsavtal mellan Vaggeryds energi och Waggeryd Cell skrevs under 2022. Avtalet innebär att fjärrvärmeverket kan omhändertagandet värmen i spillvattnet från industrin. Spillvärmen beräknas minska utsläppen av koldioxid med cirka 5000 ton per år. Under 2023 är en teknisk lösning för omhändertagande av spillvärme fram Waggeryds Cell framtagen. Upphandling entreprenörer klart och byggnation av teknisk lösning pågår. Utförandetid är beräknad till 2 år.

Åtgärd: Avgiftsfria bygglov för solcellsanläggningar och solkarta

Kommunen utreder om det går att införa avgiftsfria bygglov för solcellsanläggningar samt undersöker möjligheten att ta fram en solkarta till hemsidan.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden.

Status: Beslutad, ej påbörjad. Solceller som följer takfallets lutning är bygglovsfritt. Utredning om övriga solcellsanläggningar ska vara avgiftsfria för bygglov har ej påbörjats. Arbetet med att ta fram en solkartan har diskuterats men ej kommit till beslut.

Åtgärd: Öka kunskapen om solceller

Öka kunskapen om solceller hos invånare och företag genom t ex information på hemsidan, utvecklat samarbete med energi- och klimatrådgivarna och riktade informationsinsatser.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden, Kommunstyrelsen.

Status: Påbörjad. Information på hemsidan samt samarbete med energi- och klimatrådgivarna sker löpande.

Åtgärd: Upprätta energieffektiviseringsplan för Movalla/Vaggeryds IP

Anläggningarna förbrukar en hel del energi och åtgärden innebär att en energikartläggning genomförs på Movalla respektive Vaggeryds IP. Energibesparing och kostnader för de förslagna åtgärderna ska framgå. Med detta som utgångspunkt upprättas en energieffektiviseringsplan för investeringsåtgärderna och förslag på beteendeförändringsåtgärder. I planen ska det också framgå hur man kan arbeta med den löpande driftoptimeringen och kompetensutveckling.

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

Status: Påbörjad. Under 2023 har en genomlysning av Movalla gjorts avseende optimering av klimat för isen. Korrigeringar av luftfuktighet och temperatur har gjorts, vilket medför lägre energiförbrukning för att hålla isen. Långsiktiga investeringsplaner har tagits fram för båda idrottsplatserna, vilket innefattar energibesparande åtgärder genom planerade uppdatering av maskinutrustning.

Åtgärd: Reglera temperaturen i simbassängerna i Vaggeryds simhall

Om temperaturen i stora respektive lilla bassängen kan regleras var för sig ger det en energibesparing genom att värmeåtervinning i form av kompressorvärme kan utnyttjas för uppvärmning av badvattnet. Åtgärden kommer att genomföras tillsammans med andra investeringar i simhallen. Andra insatser kan bli att byta ut klinker och kakel i bassängen samt även vattenreningen. Hur detta ska lösas påverkar lösningen på temperaturregleringen i bassängerna. Åtgärden inleds med utredning om olika alternativa lösningar.

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

Status: Beslutad, ej påbörjad. Möjligheter att kunna reglera temperaturer i våra två bassänger i Vaggeryds simhall är inte åtgärdat. Under 2022 stängdes simhallen och utredning pågår kring om simhallen ska renoveras eller om det ska byggas en ny.

Åtgärd: Informera hyresgästerna om vardagliga miljö- och energitips

VSBo ska informera sina hyresgäster om konkreta miljö- och energispartips. Detta kan bland annat ske i informationsmappen som delas ut vid inflyttning och i det sk infobladet som delad ut till alla hyresgäster ca 4 gånger per år. Miljöbudskap kan även spridas via hemsidan eller när VSBo deltar i specifika projekt. VSBo kan också delta på aktiviteter som Earth hour, Klimatveckan, Vaggerydsdagen och Skillingaryds marknad.

Ansvar: VSBo

Status: Genomförs kontinuerligt. VSBo informerar sina hyresgäster om miljö- och energifrågor i till exempel infoblad, riktade skrivningar och tips på hemsidan. Under 2023 hade hyresgästföreningen vid ett antal tillfällen i samarbete med VSBo en "boskola" för hyresgästerna på ett av VSBo:s bostadsområden. Ett av inslagen i "Boskolan" handlade om hur man sopsorterar på rätt sätt. På årets VSBo-dag var miljötemat sopsortering och besökare fick tävla i att sortera soporna i rätt behållare.

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering - Avfall

Åtgärdsstatus - Avfall		Antal åtgärder
Beslutad men ej påbörjad	☐	1
Påbörjad	☐	1
Genomförd/genomförs kontinuerligt	☒	3

Åtgärd: Minska matsvinnet

Fortsatt arbete med att minska matsvinnet i våra verksamheter enligt det arbete som finns samt fortsatt utåtriktad kommunikation.

Ansvar: Barn- och utbildningsnämnden, Socialnämnden.

Status: Genomförs kontinuerligt. Barn- och utbildningsförvaltningen har utfört mätning av matsvinn under tre veckor våren 2023. Alla kök har mätt kökssvinn, serveringssvinn och tallrikssvinn. Kökssvinnet är uppdelat i två kategorier - lagringssvinn och beredningssvinn. Det totala matsvinnet under vårterminen 2023 är 56 g/portion.

Den största delen av matsvinnet är serveringssvinnet som står för 46 % av det totala svinnet. Därefter ligger tallrikssvinnet, 42 % av totala svinnet, följt av kökssvinnet, 12 % av det totala svinnet.

Mängden matsvinn skiljer mycket mellan tillagningskök och mottagningskök, tillagningsköken slänger 56 % mindre än våra mottagningskök, 41g/port jämfört med 72g/port. En av de största anledningarna är att i tillagningskök kan lägga sina livsmedelsbeställningar närmre det planerade tillagningstillfället för att komma så nära rätt mängd beställd mat som möjligt samt kyla ner och återuppvärma lagad mat. Dessa möjligheter har inte våra mottagningskök.

Mängden matsvinn skiljer sig också mellan verksamhetstyp. Det lägsta matsvinnet ser vi i grundskolekök (38g/port) och det högsta matsvinnet ser vi på gymnasiet (152 g/port). Förskolekök har ett matsvinn på 71 g/portion.

Under hösten 2022 startades försäljning av matsvinnsådor från våra tillagningskök med syfte om att kunna ta hand om matsvinnet från serveringen. På Fenix finns en positiv försäljningskurva och nu tas det fram en miljövänlig take-awaylåda för att öka servicen på försäljningen. d

Sedan hösten 2019 har barn- och utbildningsförvaltningen minskat sitt matsvinn med 34,2%, från 85 g/portion till 56g/portion.

Socialförvaltningen har under flera år arbetat igenom rutiner för att hålla matsvinnet på så låga nivåer som möjligt. Genom samarbete med dietist har det diskuterats hur vi kan få ut det mesta ur råvaror. Under gemensamma APT tillfällen diskuterat vikten av att inte tillaga mer mat än vad som äts upp.

Under 2023 har man fortsatt systemet med kontaktpersoner från köket som har ett uppdrag att samarbeta tätare med avdelningarnas personal så vi kan kommunicera lättare och snabbare och få feedback hur brukare äter då dagsform kan skapa stora skillnader. I beställningslistorna har vi minskat på antalet produkter för att minska risken för svinn pga tex för många pålägg. Vi fortsätter att föra statistik på hur mycket avdelningarna på särskilda boenden beställer från köken så alla kan försöka hålla sin budget.

Vi har plockat bort restaurangernas mindre populära alternativrätt så vi ytterligare minskar risken för matsvinn och med vårt svinmatlådor-initiativ så kan vi oftast nolla antalet portioner som slängs efter lunchen på våra restauranger. Vi har ökat antalet middagar i veckan där kockarna ges en valfrihet att kunna skicka kvällsmål som kan bestå av resthantering där vi utnyttjar sparad mat från tidigare.

Vi planerar vägning av tallrikssvinn och serveringssvinn under våren 2024. Fortsatt kommer denna vägning att återkomma en gång/år.

Åtgärd: Minska avfallet med fokus på papper och plast

Alla förvaltningar arbetar aktivt med att minska sitt eget avfall med fokus på plastförpackningar och kontorspapper. Fokus ligger också på att minska onödiga engångsprodukter samt att i största möjliga mån återbruka.

Ansvar: Socialnämnden, Miljö- och byggnämnden, Kultur- och fritidsnämnden, Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, VSBo, VEAB, Barn- och utbildningsnämnden

Status: Genomförs kontinuerligt. Alla barn- och utbildningsförvaltningens verksamheter arbetar löpande med att minska mängden kontorspapper och engångsartiklar i plast, genom att till exempel minska antal utskrifter och undvika engångsprodukter vid möten. ReMida är en stor källa till återbruk, där de andra verksamheterna kan hämta exempelvis spillpapper istället för att konsumera nytt papper. ReMida har också arbetat med Agenda 2030 och särskilt mål 12.8 "Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar" som de medvetet arbetat med under 2022. Det gör de genom att erbjuda olika lektioner och workshop för förskolor, skolor och fritidshem, pedagogiska möten för personal, samt erbjuda öppet hus för allmänheten och föräldramöten.

Kultur- och fritid arbetar löpande med frågan om att minska papper och plast.

Miljö-och byggförvaltningen har säkerställt att digitala handlingar används vid nämndmöten. Arbetet pågår med digitala e-tjänster. Om sökande efterfrågar blanketter skickas dessa i första hand via epost. Arbete pågår med att digitalisera inspektionsprotokoll så att dessa kan fyllas i direkt digitalt med hjälp av en läsplatta.

VSBo använder sällan engångsprodukter förutom vid fältaktiviteter, till exempel hyresgästdagar. Digitala lösningar minskar behovet av utskrifter på papper till exempel kan kontrakt signeras digitalt.

VSBo fortsätter att jobba för digitala lösningar som minskar behovet av pappersutskrifter. Te.x jobbar vi för att de hyresgäster som idag väljer att få sin hyresavi på papper ska välja e-faktura eller autogiro.

VEAB sorterar allt papper och plastförpackningar i sina lokaler i dagsläget.

På arbetsmarknadsenheten finns sopsortering för papper, glas, metall och plast i praktiska verksamheter och i matsal. Personal påminns kontinuerligt att sortera på rätt plats

Inom flera verksamheter inom socialförvaltningen har man arbetat aktivt för att minska utskrifter, jobba digitalt, källsortera, använda mindre pappersmuggar, med mera. Under 2023 digitaliserade hela förvaltningen läkemedelssigeneringen som tidigare gjorts på papper.

Åtgärd: Minska nedskräpningen i kommunen

Kommunen ska aktivt arbeta med att minska problematiken kring nedskräpning, både genom information, egna insatser samt uppmuntrande till skolor, förskolor, föreningar och privatpersoner att plocka skräp.

Ansvar: Huvudansvariga är Tekniska nämnden och Kommunstyrelsen. Delansvariga är övriga nämnder och bolag.

Status: Genomförs kontinuerligt. Tekniska förvaltningen har under år 2023 anlitat Städa Sverige för att städa längs med sjökanter. Kontinuerliga insatser sker med hämtning av skräp i skogen, centrumtytor och vägkanter i kommunen. Vaggeryds kommuns förskolor och skolor deltar årligen i Håll Sverige rents Skräpsamlardagar. Under 2023 beslutade kommunfullmäktige om en avfallsplan för 2024-2030 där nerskräpning är ett av delmålen.

Åtgärd: Utveckla och marknadsföra bibliotekets miljöhörnor

Miljöhörnorna på Vaggeryds och Skillingaryds bibliotek ska fortsätta att utvecklas och vara en naturlig plats för utställning och informationsspridning. Syftet med miljöhörnan är att informera besökare och sprida kunskap om miljöfrågor. Målet är att utveckla miljöhörnorna till att bli en naturlig utställningsplats för fler av kommunens verksamheter, t ex förskola, skola, Remida och andra verksamheter som vill informera om sina verksamheters miljöarbete.

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2022 genomfördes Vaggeryds-Surret vid biblioteket i Skillingaryd. Torget smyckades med pallkragar med ängsblommor för pollinerare och aktiviteter för allmänhet, barnteater och undervisning för skolklasser genomfördes i och utanför biblioteket. Vaggerydsurret skedde i samverkan med biblioteket, kommunledningskontoret, ReMida och Gata/parkenhet.

Åtgärd: Workshops för cirkulär ekonomi

Syftet är att fler företag i länet ska använda sig av en cirkulär affärsmodell. En workshop om cirkulär ekonomi kommer att anordnas av CSR Småland i kommunen riktat till kommunens företagare.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Påbörjad. Under 2023 genomfördes tre frukostmöten med temat hållbarhet. Ett hållbarhetsnätverk för företag inom GGVV skapades som har ca 75 medlemmar. Under 2024 kommer två hållbarhetsseminarium genomföras i Vaggeryds kommun kopplat till hållbarhetsnätverket i GGVV och vid ett av dessa tillfällen kommer fokus ligga på cirkulär ekonomi.

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering – Luft och kemikalier

Åtgärdsstatus – Luft och kemikalier		Antal åtgärder
Beslutad men ej påbörjad	☐	4
Påbörjad	☒	6
Genomförd/genomförs kontinuerligt	☒	4

Åtgärd: Upphandling och strategiska inköp

Syftet är att ställa fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet. Vaggeryds kommun ska under programperioden ställa minst två av följande aktiviteter:

- Ställa krav på minskad klimatpåverkan inom ett avtalsområde under genomförandeperioden.
- Ställa krav på tjänster istället för produkter, till exempel ”innetemperatur” istället för värmesystem, hyra t ex arbetskläder istället för att äga i den egna organisationen.
- Ställa krav på återvunna och begagnade produkter t ex kontorsmöbler, IT-utrustning, och produkter med återvunnet innehåll.
- Åstadkomma förlängd livslängd av produkter genom att möjliggöra

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Påbörjad. Under 2023 har klimat- och hållbarhetskrav som genomförts inom nytt avtalsområdet, återvinning av befintliga möbler/restaurering av kommunens befintliga möbler. Det finns nu ett alternativ till "nya" möbler. Detta på sikt skapar en god ekonomisk hushållning och gynnar även lokalt näringsliv och ger mindre klimatutsläpp i försörjningskedjan. Under 2023 upphandlades även vårdkläder till omsorgspersonal där miljökrav har ställts. Leverantören ska vara ISO14001 certifierad eller likvärdig. Leverantören ska också kunna redovisa hur uttjänt textil, som omfattas av kontraktet, hanteras, t ex hur mycket som går till återanvändning, materialåtervinning samt energiåtervinning. Det ställdes också krav på kemikalier i klädesplaggen.

Åtgärd: Workshops om upphandling

Syftet är att ställa fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet. Vaggeryds kommun ska under programperioden delta på de workshops om upphandling som länsstyrelsen och regionen anordnar.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2023 har upphandlarna deltagit på Biodrivs Öst utbildning kring transport och vilka krav man kan ställa på transportsektorn. Detta i samband med att upphandlingsnätverket inom FASTR-projektet har upphört. Upphandlare har även tagit del av utbildningar av Sveriges Offentliga Inköpare som handlade om miljökrav vid återvinning av plast i samband med kravställande i upphandlingar.

Deltagande har även skett i workshops kring reserverad upphandling och ställa krav på social hållbarhet. Workshopen skedde i samarbete med andra kommuner och företag från idéburen sektor och anordnades av Companion i Jönköpings län.

Åtgärd: Mätningar av luftkvalitén

Kommunen ska genom Jönköpings läns Luftvårdsförbundet göra årliga mätningar av luftkvalitén i Vaggeryds kommun avseende halten bensen, PM10 och NO₂.

Ansvarig: Miljö- och byggnämnden

Status: Genomförs kontinuerligt. Mätningarna utförs enligt avtal med Jönköpings läns Luftvårdsförbund.

Åtgärd: Upphandling av ekologiska livsmedel och utbildning i inköpssystemet

Vid upphandlingar av livsmedel ska aspekterna närproducerat och ekologisk beaktas som två parametrar. Inköparna av mat på inom socialförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen ska få utbildning i inköpssystemet och vikten av att välja ekologiska varor och produkter.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Barn- och utbildningsnämnden, Socialnämnden

Status: Genomförd. Under 2023 genomfördes en ny livsmedelsupphandling (Frukt, Grönt, Potatis, ägg, mjölk- och mejeri samt färsk kött) där krav ställts på ekologiskt sortiment. Beställarna från barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen får löpande information från upphandlingsenheten samt utbildningsdag som anordnas av upphandlingsenheten efter behov.

Inför upphandlingen har man genomfört dialog för att fånga lokalperspektiv. Lokala leverantörer har bjudits in till dialog/träff inför upphandlingen. Inbjudan skickades till lokala LRF-gruppen. I upphandlingen av livsmedel premierades leverantörer som kunde leverera med fossilfria transporter.

Åtgärd: Arbete i kommunens kemikaliehanteringssystem

Alla förvaltningar och bolag ska arbeta i kommunens digitala kemikaliehanteringssystem. Systemet hjälper oss att uppfylla grundläggande lagstiftning (uppdaterad kemikalieförteckning) samt att göra riskbedömningar av kemikalier och fasa ut farliga kemikalier.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden, Kultur- och fritidsnämnden, VSBo och VEAB

Status: Påbörjad. Sim- och sporthallarna, Räddningstjänsten och Vaggeryds energi har arbetat med att föra in alla kemikalier som används då systemet var nytt. Det har sporadiskt kontrollerats efter det. Det har inte köpts in nya kemikalieprodukter som inte redan finns med i systemet. För Räddningstjänsten kommer detta läggas in som en rutin i årshjulet.

Tekniska förvaltningen arbetar med att föra in nya kemikalier.

VSBo har fortfarande arbete kvar med att inventera och riskbedöma produkter.

För barn- och utbildningsförvaltningen är arbetet igång både inom kosten, förskolan, grundskolan och gymnasie/vuxenutbildningen med att inventera och riskbedöma produkter. Arbetet sker löpande vid till exempel inköp. På grundskolan och gymnasiet är det främst kemilärarna som arbetar med detta som ett pågående arbete.

AME arbetar för att alla kemiska ämnen som används i verksamheten ska registreras i IChemistry. Inventering och riskbedömning av ämnen pågår. I möjligaste mån används enbart miljövänliga alternativ.

Åtgärd: Minska användningen av kreosotstolpar inom eldistributionen

Kreosot från stenkolkstjära innehåller en stor andel polyaromatiska kolväten s k PAH som har visat sig vara cancerogena. Användandet av kreosotimpregnerade stolpar kommer att minska i samband med att luftledning ersätts med markförlagd kabel i en takt av cirka 10 000 m/år. Kompositstolpar kommer att användas vid eventuell nyanläggning av luftledning samt i viss mån som ersättning för uttjänta stolpar där luftledningen kommer att behållas.

Ansvar: VEAB

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2023 har 152 kreosotstolpar plockats ner. Det finns ca 350-400 stolpar kvar.

Åtgärd: Arbeta med saneringsåtgärder av riskklass 1 objekt

Syftet med efterbehandling av förorenade områden är att långsiktigt minska riskerna för människors hälsa och miljön. Kommunen ska som tillsynsmyndighet tillse att arbete med åtgärder av förorenade områden påbörjas av ansvarig vid minst ett riskklass 1-objekt i respektive kommun (förutsatt att det finns riskklass 1- objekt i aktuell kommun). Tillsynskrav på ansvarig verksamhetsutövare ställs så att arbete med åtgärder av förorenade områden påbörjas vid minst ett av kommunens tillsynsobjekt i riskklass 1, i respektive kommun.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden

Status: Påbörjad. Miljö- och byggförvaltningen har ställt krav på de två riskklass 1 objekt som finns i kommunen. Den ena har gjort inventering och den andra har gjort provtagning. Åtgärden är påbörjad men på grund av personella resurser är den ej färdigställd. Arbetet med Handlingsplan för arbete med förorenade områden är påbörjat under senare delen av 2023.

Åtgärd: Arbeta med saneringsåtgärder av riskklass 2 objekt

Syftet med efterbehandling av förorenade områden är att långsiktigt minska riskerna för människors hälsa och miljön. Kommunen ska som tillsynsmyndighet tillse att arbete med åtgärder av förorenade områden påbörjas av ansvarig verksamhetsutövare vid minst fem riskklass 2-objekt i respektive kommun och Länsstyrelsen ska som tillsynsmyndighet tillse att åtgärder påbörjas vid minst tio riskklass 2-objekt under programperioden. Tillsynskrav på ansvarig verksamhetsutövare ställs så att arbete med åtgärder av förorenade områden ska påbörjas på minst fem av Vaggeryds kommuns tillsynsobjekt i riskklass 2. Åtgärder av förorenade områden ska genomföras på 5 riskklass 2-objekt i Vaggeryds kommun.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden

Status: Påbörjad. Arbetet med saneringsåtgärder har påbörjats på riskklass 2-objekt i Vaggeryds kommun. 3 objekt är klara hittills. Det finns 71 riskklass 2 objekt och enligt Naturvårdsverket ska merparten av riskklass 2 objekten vara åtgärdade innan 2050. Arbetet med Handlingsplan för arbete med förorenade områden är påbörjat under senare delen av 2023.

Åtgärd: Inventering och riskklass enligt MIFO fas 1

Kommunen arbetar med målsättningen att alla potentiellt förorenade områden i kommunen som härrör från pågående verksamheter i prioriterade branscher inventeras och riskklassats enligt MIFO fas 1. De branscher som ska inventeras har huvudsakligen branschklass 1 och 2 enligt Naturvårdsverkets branschkartläggning. Vaggeryds kommun förelägger pågående verksamheter att utföra inventering och riskklassning på de områden där verksamheten bedrivs eller har bedrivits.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden

Status: Beslutad, ej påbörjad. Under 2022-2023 har inget arbete med inventering och riskklassning av MIFO 1 genomförts p g a personalbrist. Arbetet med Handlingsplan för arbete med förorenade områden är påbörjat under senare delen av 2023.

Åtgärd: Fasa ut farliga kemikalier

Syftet med åtgärden är att minska användningen och spridningen av farliga kemikalier. En förteckning över vilka farliga kemiska ämnen som används i verksamheten upprättas i kommunens digitala kemikaliehanteringssystem. Kemikalierna ska riskbedömas och de mest miljö- och hälsofarliga ska fasa ut.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden, VEAB och VSBo

Status: Påbörjad. Inom socialförvaltningen har samtliga verksamheter har påbörjat registrering och riskbedömning av kemikalier.

Inom arbetsmarknadsenheten har olämpliga kemikalier i möjligaste mån ersatts med miljövänliga produkter.

Registrering av kemikalier är genomförd för simhallens kemikalier. Antalet olika kemikalier har successivt minskats ner och gamla kemikalier har fasats ut. I vår verksamhet är det en balansgång på hur miljövänliga produkter som vi kan använda för att ha så hög renlighet och så bakteriefri miljö med tanke på värme och hög luftfuktighet.

Vaggeryds energi har rensat ut gamla kemikalier.

Räddningstjänsten har registrerat kemikalier. Antalet olika kemikalier minskas där så är möjligt. Arbetar för att byta ut kemikalier till mer miljövänliga alternativ.

VSBo arbetar med att identifiera de kemikalier som finns och arbetar för att byta ut kemikalier till mer miljövänliga alternativ.

Kosten, förskolan, grundskolan och gymnasie- och vuxenskolan använder sig av kommunens kemikaliehanteringssystem. Förskolan jobbar aktivt med kemikalieklok förskola, och grundskolan har börjat komma igång med kemikalieklok skola. Alla kemilärare arbetar aktivt med att fasa ut farliga kemikalier från undervisningen, både på grundskolan och på gymnasiet/vuxenskolan.

På VA-enheten har gamla och inaktuella kemikalier rensats bort.

Åtgärd: Kemikalieklok skola och fritidshem

Skolorna och fritidshem ska börja arbeta enligt konceptet kemikalieklok förskola/skola. Syftet är att minska antalet kemikalier på fritids och skola och att barnen inte utsätts för onödigt många kemiska riskkällor i skolmiljön.

Ansvar: Barn- och utbildningsnämnden

Status: Beslutad, ej påbörjad. Grundskolan och fritidshemmen är fortfarande i startgroparna när det gäller det här projektet. ReMida delar löpande med sig av information kring det material de erbjuder skola/fritidshem, och håller sig uppdaterade kring det. Under 2023 påbörjades en uppdatering av kemikalieklok handlingsplan inom förskola, skola och fritidshem.

Åtgärder: Skugga i offentliga miljöer, skolor, förskolor, bostadsområden och kommunala idrottsplatser.

För att begränsa konsekvenserna av skadlig UV-strålning ska kommunen vid arbetet med detaljplaner och exploatering alltid belysa vikten av tillgången till skuggiga platser i offentliga miljöer, skolgårdar och förskolor, äldreboenden, kommunala bostadsområden och kommunala idrottsplatser.

För att säkerställa att skugga finns på förskole- och skolgårdar behöver en inventering genomföras. På de gårdar där åtgärder behöver genomföras direkt ska solskydd sättas upp. På sikt ska träd planteras på förskole- och skolgårdarna för att skapa naturlig skugga. För att säkerställa att träd planteras ska en återplanteringsplan tas fram för förskole- och skolgårdar som ska gälla under perioden 2022-2025. Att plantera träd istället för att sätta upp solskydd bedöms vara mer effektivt och miljövänligt. Lövträd ger skugga på sommaren och släpper igenom ljuset på vintern. Träden hjälper också till att rena luften från skaliga partiklar och koldioxid samt bidrar till att öka den biologiska mångfalden och stärka den gröna infrastrukturen.

Ansvar: Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden, Socialnämnden, VSBo, Kultur- och fritidsnämnden

Status: Påbörjad. Tekniska kontoret har använt sig av Alnarpsmodellen för att värdera träd. Varje nedtaget träd ska ersättas med ett nytt träd, i t ex parkytor. Denna modell användes vid byggnationen av fjärrvärmeledningarna där en del träd behövdes tas ner.

VSBO anser att det är viktigt att tänka på skuggan. Vissa uteplatser har skuggande tak. VSBo lyfter befintliga bostadsområden allt eftersom det sker upprustning av yttre miljö.

Vid de kommunala badplatserna för kultur- och fritidsförvaltningen en dialog med föreningar om vikten med att bevara träd för att bibehålla skuggan. Det finns även dialog om att plantera fler träd.

Åtgärd: Information om säkra och sunda solvanor

Information om säkra och sunda solvanor ska finnas på hemsidan samt på kommunala badplatser.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Kultur- och fritidsnämnden

Status: Beslutad, ej påbörjad. Åtgärden är ej påbörjad under 2023.

Åtgärd: Utbildning i ozonskiktet

Alla medarbetare ska få utbildning i ozonskiktet och hur det påverkas. Det ska finnas information på kommunens hemsida om miljömålet skyddande ozonskikt och hur invånare och företag kan undvika negativ påverkan på ozonskiktet.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Miljö- och byggnämnden

Status: Beslutad, ej påbörjad. Utbildning i ozonskiktet och hur det påverkas har ej påbörjats ännu.

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering - Klimatanpassning

Åtgärdsstatus - Klimatanpassning		Antal åtgärder
Beslutad men ej påbörjad	☐	-
Påbörjad	☒	3
Genomförd/genomförs kontinuerligt	☒	-

Åtgärd: Systematiskt klimatanpassningsarbete

Kommunen ska ha ett strategiskt klimatanpassningsarbete vilket innebär att frågorna ska integreras i organisationens olika delar, en klimatanpassningsplan ska tas fram och arbetet ska följas upp och utvärderas.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Påbörjad. Arbetet påbörjades under 2022 och leds av miljö- och hållbarhetsstrateg, översiktsplanerare och beredskapssamordnare. Arbetet sker tillsammans med representanter från andra förvaltningar enligt SHMI:s lathund för klimatanpassning. Arbetet är nu i steg 3 av 6, vilket innebär att vi identifierar olika åtgärder som behöver genomföras.

Åtgärd: Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Kommunen ska ta fram en handlingsplan för de mest betydande klimatriskerna. I planen ska det finnas kopplingar till en eventuell risk- och sårbarhetsanalys, kopplingen till PBL-bestämmelsen och klimatrisker i översiktsplanen samt kopplingen till styrdokumentet enligt Lagen om extraordinära händelser för krisberedskap.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Påbörjad. I kommunens förslag till översiktsplan finns det beskrivet de mest betydande klimatriskerna och ställningstaganden och riktlinjer finns. I kommunens risk- och sårbarhetsanalys finns det också kopplingar till klimatrisker.

Åtgärd: Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja

Bland de ca 20 identifierade områden i grönstrukturplanen som är utsatta värmebölja och skyfall ska områden prioriteras för klimatanpassningsåtgärder. Åtgärderna kan vara att spara befintlig vegetation, grönstruktur på skolgårdar, torg eller kommunala bostadsområden, gröna tak eller fasader, stärka dagvattenområden, stärka infiltrerande gröna lösningar med mera.

Ansvar: Tekniska nämnden, Kommunstyrelsen

Status: Påbörjad. Under 2023 har tekniska kontoret byggt tre smådammar uppströms i Skillingaryd, vid nya Sörgårdsområdet, för minskad belastningen nedströms. Åtgärd 97 i grönstrukturplanen "Spara grönområden med bäckkrav i anslutning till Sörgårdsskolan och Bullerbyns förskola" är beaktad.

Viadukten under järnvägen i Skillingaryd har försetts med farthinder och kompletterande brunnar så att denna inte översvämmas.

Gällande värmebölja så har kanslienheten i arbetet med detaljplanen för Skänkelund i planbeskrivningen gett tydliga beskrivningar om hur området bör stärkas med grönstruktur för att minska risken för värmebölja (åtgärd 65 i grönstrukturplanen). I planarbetet med detaljplanen för Ålen finns förslag på en bestämmelse som reglerar återplantering av träd för att arbeta med frågan om värmebölja.

En dagvattendamm planeras att byggas i Hok under 2024 i samband med byggnation av den nya förskolan. Detta sker i enlighet med åtgärd 34 i grönstrukturplanen.

Under 2024 planeras det att genomföras åtgärder för förbättrad avrinning från viadukten i södra delen av Vaggeryd. Denna del är utpekad i grönstrukturplanen som ett område där det finns en bristande förmåga att omhänderta skyfallsregn.

Under 2025 planerar tekniska kontoret att söka investeringsmedel för att anlägga större dammar vid Fårhagen i Skillingaryd. Detta kommer att göras i enlighet med åtgärd 100 i grönstrukturplanen "Spara Fårhagen vid Sörgårdsskolan".

Hållbara gröna och blå miljöer - Vatten

Åtgärdsstatus - Vatten		Antal åtgärder
Beslutad men ej påbörjad	☐	3
Påbörjad	☐	6
Genomförd/genomförs kontinuerligt	☐	5
Inställd	☒	1

Åtgärd: Fortsatt kalkning och kalkeffektuppföljning av våra sjöar och vattendrag.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden.

Status: Genomförs kontinuerligt tillsammans med konsult.

Åtgärd: Fortsatt samarbete med skogsbolag gällande askspridning.

Vaggeryds energi arbetar aktivt för att fortsätta samarbetet med skogsbolag att sprida ut aska från värmeverken på skogsmark.

Ansvar: VEAB

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2023 tas 100% av askan om hand för spridning som näring.

Åtgärd: Tillsyn för att minska utsläppen av övergödande ämnen

Miljö- och byggförvaltningen ska årligen prioritera tillsyn av små avlopp och jordbruksföretag för att bidra till att minska utsläpp av övergödande ämnen. Tillsyn behöver även prioriteras på miljöfarliga verksamheter och förorenade områden för att säkerställa att åtgärder görs som påverkar vattenmiljön. Antalet tillsyner redovisas årligen.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden

Status: Påbörjad. Tillsyn för att minska utsläppen av övergödande ämnen sker kontinuerligt. Under 2023 gjordes tillsyn på 6-7 objekt.

Åtgärd: Inventera och åtgärda enskilda avlopp

Utsläpp från enskilda avlopp ska minskas genom lokalisering av de avlopp som inte har tillräckligt hög standard så att dessa kan åtgärdas. Miljö- och byggnämnden inventerar årligen enskilda avlopp och arbetar för att bristfälliga avloppsanläggningar ska bli åtgärdade.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden

Status: Påbörjad. I kommunen finns ca 1770 enskilda avlopp som ska inventeras enligt Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram, som stöds av Vattendirektivet (2000/60/EG). För att klara målet till 2027 krävs det att vi inventerar 314 enskilda avlopp per år. Under 2023 inventerades 27 stycken

avlopp och planen är att hinna med ca 50 under 2024. resursbrist är anledningen till att inte fler avlopp hinner inventeras.

Åtgärd: Samverkan med gröna näringar

Kommunen ska samverka med lantbruksföretagen och LRF i olika miljöfrågor. Det kan t ex vara problematiken med övergödning från jordbruket.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförs kontinuerligt. Samverkan har vuxit starkare under 2023. Nu ingår representanter för gröna näringar i mötesforumet Vaggeryds Näringslivsråd, som träffas ca 4 gånger per år. I Vaggeryds Näringslivsråd finns alla branscher/sektorer i näringslivet nu representerade. LRF är också en aktiv part i kommunens natur- och miljöråd.

Åtgärd: Förvaltningsövergripande VA-plan

En förvaltningsövergripande VA-plan behöver tas fram där representanter från tekniska kontoret, miljö- och byggförvaltningen och kommunledningskontoret deltar.

Ansvar: Tekniska nämnden, Kommunstyrelsen, Miljö- och byggnämnden.

Status: Påbörjad. Det finns en VA-plan för de allmänna verksamhetsområdena men en förvaltningsövergripande VA-plan saknas.

I den förvaltningsövergripande VA-planen ska bl.a. följande delar ingå; utbyggnadsplan, dagvattenstrategi, ledningsförnyelse/underhåll, vattenförsörjningsplan och saneringsplan. Arbetet med en förvaltningsövergripande VA-plan är ett gemensamt ansvar för tekniska nämnden, miljö- och byggnämnden och kommunstyrelsen.

Det finns en förvaltningsövergripande dagvattenstrategi sedan 2019 och en vattenförsörjningsplan beslutades av kommunfullmäktige i slutet av 2022. Det finns delvis en ledningsförnyelseplan och även en saneringsplan för ovidkommande vatten. Det saknas en utbyggnadsplan för kommunalt VA.

VA-enheten har tagit fram en vattentjänstplan under 2023 vilket är ute på samråd och förväntas antas av kommunfullmäktige under 2024. VA-plan planeras att inarbetas i vattentjänstplanen vid nästa revidering (vart 4:e år).

Åtgärd: Utbildning i klimatanpassad dagvattenhantering

Länsstyrelsen anordnar en utbildning i klimatanpassad dagvattenhantering för kommunerna. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet för klimatanpassning,

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Genomförd. Länsstyrelsen anordnade en utbildning under 2022 som representanter från Vaggeryds kommun deltog på.

Åtgärd: Skapa skyfallstålga städer

Åtgärden innebär att simulera dagvattennätets kapacitet för skyfall med datamodell samt att kartlägga allmänna ytor där åtgärder kan ge störst effekt för att förbättra avledning av vatten och avlasta ledningssystemet.

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Beslutad, ej påbörjad. Under 2021 utfördes en fördjupad skyfallskartering tillsammans med Länsstyrelsen för Vaggeryd samt Skillingaryds tätort. Inga åtgärder har utförts under 2023. Under 2024 planeras en dagvattensimuleringen på ledningsnätet.

Åtgärd: Trygga framtida dricksvattenförsörjning

Åtgärden handlar om att Vaggeryds kommun tar fram en plan för dricksvattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen. Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet för klimatanpassning.

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Genomförd. Vattenförsörjningsplanen är framställd och antagen av kommunfullmäktige.

Åtgärd: Åtgärda vandringshinder för fisk och utter

De vandringshinder som finns vid kommunala väg- och vattenpassager som tilldelats prio 1 och 2 i den utförda inventeringen ska åtgärdas så att fisk och utter kan passera. Beslutad i tekniska nämnden i januari 2021.

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Påbörjad. Under 2023 genomfördes en åtgärd vid Stödstorpsån där en ca 25 meter lång torrtrumma lades under vägen för att ge uttern och andra djur möjlighet att passera. En åtgärd gjordes även vid byggnationen av gång- och cykelvägen mellan Skillingaryd och Tallnäs, då en torrtrumma med grus i placerades under cykelvägen.

Fortsatt arbete planeras för 2024 då en utterpassage planeras vid bron över Lagan vid Storgatan.

Åtgärd: Bekämpa sjögull i Hokaån

Vaggeryds kommun är det särskilt stora problem med vattenväxten sjögull. I sjön har förekomst varit bekräftat i mer än 30 år, och spridningen har skett snabbt senaste tre åren. Stora delar av den öppna vattenspegeln är nu helt igenväxt av sjögull på somrarna, vilket påverkar turismnäringen och ekosystemen negativt. En långsiktig bekämpningsplan med budget är framtagen för hanteringen av sjögullets spridning i Hokaån. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet för klimatanpassning.

Ansvar: Tekniska nämnden.

Status: Inställd. Projektet har pågått under år 2022 samt att en utvärdering av försöksprojektet är genomfört. Kommunfullmäktige beslutade 2023 att avsluta åtgärden.

Åtgärd: Vattennära mötesplatser längs Lagan och Hjortsjön

Arbetet med projektet Vattennära mötesplatser ska färdigställas för sträckan Östermoskogen-Lägret i Skillingaryd. En skötselplan för området ska tas fram. Därutöver har kultur- och fritidsnämnden ett projekt att tillgängliggöra området runt Hjortsjön. Om tid finns ska arbetet med att ta fram ett programförslag för sträckan östra lägret till Klevshult påbörjas.

Ansvar: Tekniska nämnden och Kultur- och fritidsnämnden

Status: Påbörjad. Under 2023 placerades en grillplats vid Strömfallet. Bron vid kvarnen i Vaggeryd ska renoveras. En lekplats har byggts om vid Östermo. Ingen budget fanns avsatt för projektet under 2023 eller 2024.

Gällande projektet att tillgängliggöra Hjortsjön som kultur- och fritidsnämnden ansvarar för har arbetet inte påbörjats. Det finns dock ett behov att ta ett helhetsgrepp gällande området runt Hjortsjön, både kopplat till arbetet med Östra strand, tillgängliggöra ett stråk runt Hjortsjön samt tillsyn för bryggor och blockerad kommunal mark då detta påverkar friluftslivet, tillgänglighet och säkerhet.

Åtgärd: Vattenskyddsområden för allmänna vattentäkter

Arbeta med att säkerställa att de allmänna vattentäkterna som inte har vattenskyddsområden samt tillstånd till vattenuttag i dagsläget får det senast 2024.

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Beslutad, ej påbörjad. Inga specifika åtgärder är utförda under 2023.

Åtgärd: Informera om hushållning och återanvändning av vatten

Ansvar: Tekniska nämnden, Kommunstyrelsen.

Status: Beslutad, ej påbörjad. Inga specifika åtgärder eller informationskampanjer är utförda under 2023.

Åtgärd: Tillsyn av vattenskyddsområden

Miljö- och byggförvaltningen prioriterar tillsyn av vattenskyddsområden i tillsynsplanen.

Ansvar: Miljö- och byggnämnden

Status: Påbörjad. Vaggeryds kommun har två vattenskyddsområden: Vaggeryds vattenskyddsområde och Skillingaryds vattenskyddsområde. Vaggeryds vattenskyddsområde har Länsstyrelsen som tillsynsmyndighet. Kommunen är delad tillsynsmyndighet för Skillingaryds vattenskyddsområde som fick tillsyn under 2023.

Hållbara gröna och blå miljöer - Natur

Åtgärdsstatus - Natur		Antal åtgärder
Beslutad men ej påbörjad	☐	-
Påbörjad	☒	10
Genomförd/genomförs kontinuerligt	☒	8

Åtgärd: Restaurera en våtmark

Under programperioden ska kommunen medverka till att en våtmark anläggs eller restaureras. Ett planerat arbete finns gällande att restaurera Sörhultamossen, ett projekt som beviljats LONA-bidrag och som sker i samarbete med NSF och Svenska kyrkan.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. Under 2022 avslutades restaureringen av Sörhultamossen strax utanför Bondstorp. Diken har lagts igen för att minska avvattningen och träd har avverkats för att öppna upp området och gynna fågellivet. Projektet är delfinansierat av LONA-bidrag från Naturvårdsverket.

Åtgärd: Lövskog vid samhällsviktiga verksamheter och tätortsnära områden

Kommunen ska i sina skogsbruksplaner säkerställa att skogsmark som domineras av granskog som ligger i anslutning till samhällsviktiga verksamheter och tätortsnära friluftsområden ska kartläggas och integreras i kommunens skogsbruksplan. För delen som gäller lövskog i tätortsnära skog ska lövskog successivt gynnas vid framtida avverkningar, röjningar och planteringar av skogsmark. Syftet är att genom att skapa och främja blandskog minskar riskerna för torka, bränder, barkborreangrepp och stormfällning.

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Genomförs kontinuerligt. En populärversion av en plan för år 2022-2024 för kommunala skogar där hänsynstagande tas i skogsbruk är klar. I planen framgår att lövskog ska prioriteras vid samhällsviktiga verksamheter. Implementering av planen sker kontinuerligt.

Under 2023 gjordes en utredning av Hushållningssällskapet angående hyggesfritt skogsbruk. Planen är att utföra hyggesfritt skogsbruk på delar av området vid Grönelund under 2024. Frisksportarna har varit delaktiga i arbetet och ser det som positivt.

Åtgärd: Skydda tätortsnära friluftsområden

Beslut har tidigare tagits om att teckna naturvårdsavtal på friluftsområdena Bäckalyckan, Friluftsgården och Grönelund i Vaggeryds kommun. Det vidare arbetet bör klargöra om det är naturvårdsavtal som ska tecknas eller naturreservat som ska bildas (enligt ursprungsförslaget).

Ansvar: Tekniska nämnden, Kommunstyrelsen, Kultur- och fritidsnämnden

Status: Genomförd. Under 2023 presenterades en utredning om att bilda naturreservat vid Friluftsgården för kommunstyrelsens arbetsutskott. KSAU godkände informationen och det är nu upp till politiken att initiera ett eventuellt fortsatt arbete.

Åtgärd: Utöka naturpedagogiken i kommunen

Genom till exempel ReMida kan utomhus- och naturpedagogiken utvecklas och utökas i kommunens skolor och förskolor.

Ansvar: Barn- och utbildningsnämnden

Status: Påbörjad. Förskolan jobbar aktivt med att utveckla gårdarna och vilket material som ska användas. ReMida har börjat planeringen av den nya lokalen med tillhörande utegård i Vaggeryd vilken möjliggör en utökning av verksamheten. Grundskolan har ett nära löpande samarbete med ReMida när det gäller naturpedagogik.

Förskolorna har ett utökat fokus på undervisning utomhus under året 2024. Inom detta kommer det ske utbildning av personal samt uppföljning. Detta ingår i förskolans teamuppdrag.

Under 2023 deltog bl a ReMida tillsammans med kommunledningskontoret, tekniska kontoret och biblioteken på Vaggerydssurret - ett projekt för öka allmänhetens förståelse för pollinerare och pollinerande arter. Under veckan hölls utomhuslektioner för både fritidshem, högstadielärover samt förskolebarn.

Åtgärd: Gröna skolgårdar

Våra förskole- och skolgårdar utformas till gröna skolgårdar genom att t ex plantera träd, anlägga odlingsplatser samt öka inslaget av grönytor och blommande växter. Även intilliggande naturmiljöer kan nyttjas och utvecklas för pedagogisk verksamhet, lek och äventyr.

Ansvar: Barn- och utbildningsnämnden

Status: Påbörjad. I samband med att nya Götafors skola byggdes nyttjas även intilliggande grönområden för möjlighet till vistelse i naturen. Inom förskolan har det på vissa förskolegårdar planterats bär, frukt och grönt vilket blir en del av den pedagogiska verksamheten för barnen inom förskolan. Detta gör att barnen lär sig om processer kopplat till det som planteras.

Vid planering av nyetablering av förskola och skola förläggs dessa i stor del i anslutning till befintliga grönområden.

Åtgärd: Grönska i den bebyggda miljön

Grönskan i den bebyggda miljön ska öka genom att vi arbetar med grönstrukturplanen som ett kunskapsunderlag och utifrån den utför fysiska åtgärder. Det kan t ex vara att plantera träd, gröna tak/väggar eller öka grönyta och krontäckning på skolgårdar, äldreboenden och centrummiljöer. För Furugården, Sörgården och verksamheter inom funktionshinderomsorgen ska det även fokuseras på skugga och blomsterupplevler.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, VSBo, Barn- och utbildningsnämnden, Socialnämnden

Status: Påbörjad. Under 2023 sådde VSBo ör med solrosor på Tor och fler tulpanlökar än vanligt planterades på våra områden.

ReMida planterade i samarbete med kommunledningskontoret, biblioteket och tekniska förvaltningen pallkragar med växter som gynnar pollinationer. De växterna fanns sedan kvar utanför biblioteket i Vaggeryd och utanför ReMida. Alla som ville kunde komma och plocka kryddor under hela våren och efter sommaren fick alla som ville ta upp hela plantor och ta med till sin gård. I området kring Sörgårdsskolan har det gallrats och tillgängliggjort ravinen.

Socialförvaltningen har påbörjat planeringsarbete med att iordningställa utemiljöerna för socialförvaltningens verksamhetslokaler.

Förutom de ca 55 träd som planterats under 2023 har även ca 1000 buskar av olika slag planterats vid det nya bostadsområdet i Hok samt vid Stigamo.

Åtgärd: Rutin för att bevara och ersätta vegetation

En rutin med syfte att bevara och ersätta vegetation vid exploatering av mark ska tas fram. Det ska även tas fram information kring värdet att bevara träd och övrig vegetation riktat till tomtköpare och externa exploitörer. Särskilt vikt ska ligga på skyddsvärda träd.

Ansvar: Kommunstyrelsen, VSBo, Miljö- och byggnämnden och Tekniska nämnden

Status: Påbörjad. Vid arbetet med Östra strand finns ett mål om att en del spara träd på tomtmark. Vid arbetet med gröna kilen på Östra strand ska träd sparas. Tekniska kontorets gata-parkenheten har påbörjat rutinen att värdera träd enligt Alnarpsmodellen.

Övriga förvaltningar eller kommunala bolag har inte påbörjat arbetet med att ta fram rutiner för att bevara och ersätta vegetation.

Åtgärd: Kommunala betesmarker

För att säkerställa att våra kommunala betesmarker betas ska arrendeavtal tecknas på merparten av våra betesmarker.

Ansvar: Tekniska nämnden

Status: Påbörjad. Arbeta pågår med att säkerställa att lämpliga kommunala betesmarker betas.

Åtgärd: Hänsyn till jordbruksmarkens värden

Åtgärden innebär att kommunen inom arbetet för Översiktsplanen tar fram ett planerings-underlag om jordbruksmarkens värden i Vaggeryds kommun, som harmoniserar med den regionala och nationella livsmedelsstrategin. Detta underlag får sedan ligga som grund för vidare diskussion och ställningstagande inom Översiktsplanen kopplat till nya bostads- och verksamhetsområden. Konsekvensanalyser för olika markanvändning kommer att komplettera underlaget. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet klimatanpassning från Länsstyrelsen.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Status: Genomförd. En jordbruksanalys är genomförd av konsult. Handlingen består av GIS-underlag samt ett PM om metod, metodik och resultat. Analysen är ett av underlagen som används i översiktsplanen.

Åtgärd: Återplanteringsplan

En återplanteringsplan behöver tas fram för att säkerställa att rutiner finns för hur vi ska arbeta med återplantering av träd på kommunal mark. Det kan t ex handla om att ersätta gamla/skadade träd i samhällena, öka andelen lövträd i våra offentliga miljöer, skolgårdar och utemiljöer vid äldreboenden och kommunala bostadsområden, ersätta träd som tas ner vid exploatering (i samhällena). Återplantering av träd syftar till att träden ska bidra med skugga och stärka grönstrukturen.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Barn- och utbildningsnämnden, VSBo

Status: Påbörjad. Under 2023 har tekniska kontorets gata-parkenhet framarbetat rutiner för att värdera träd som ska tas ner enligt Alnarpsmodellen. Utifrån dessa värderingar återplanteras träd på kommunens mark. Något arbete för att ersätta träd på till exempel skolgårdar och andra verksamheters utomhusmiljöer finns inte.

Åtgärd: Stärka och skapa gräsmarker

En utbildning i skötsel av gräsmarker på ett sätt som gynnar vilda pollinatörer genomförs för berörd personal. Under programperioden kommer åtgärder att genomföras inom ramen för ett LONA-projekt som vi beviljats pengar för som syftar till att stärka och skapa miljöer för pollinatörer.

Ansvar: Kommunstyrelsen och Tekniska nämnden.

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2023 har flera insatser gjorts för att stärka miljöer för vilda pollinatörer. Vid Skillingaryds dämme planterades ängsväxter under våren tillsammans med förskole- och skolbarn under temaveckan för pollinering, Vaggerydssurret. Vid "Långa synen" röjdes en yta från sly och stubbar för att möjliggöra omvandling till ängsmark. Under 2023 skedde frösådd på platsen.

I samband med att nya fjärrvärmeledning grävdes ner såddes ängsfrön på de blottade ytorna längs med Duveledsbäcken. På Stigamo har gräsytor justerats så att de ska kunna slås och skötas som en gräsmark.

Under 2023 genomförde Länsstyrelsen en naturvårdsbränning på kommunal mark, vid Fåglabäck. Syftet var att gynna backsippa. Personal från tekniska kontoret deltog vid naturvårdsbränningen.

Under 2023 anordnades återigen Vaggerydssurret, en temavecka för pollinering. Vaggerydssurret hölls i Skillingaryd och torget fylldes med växter och annan utsmyckning. Under veckan hölls utomhuslektioner för förskola och skola på området i samarbete med kommunledningskontoret, ReMida, biblioteken och ett antal konstnärer. För allmänheten erbjöds även teater, ljudpromenader med mera. Även naturskyddsföreningen deltog med en aktivitet.

Åtgärd: En inventering av invasiva arter på kommunal mark

En inventering av invasiva arter (fokusarter jätteloka, jättebalsamin, parkslide) ska genomföras samt att det ska tas fram en prioriteringslista för områden som ska bekämpas.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden.

Status: Påbörjat. Någon större riktad inventering av invasiva arter på kommunens mark har inte genomförts. Däremot har mindre inventeringar gjorts i fält efter påträffade förekomster. Bestånd av invasiva arter rapporteras in i Artportalen. Kommunen har också utfört kommunikationsinsatser till allmänheten för att uppmuntra invånare att rapportera förekomster.

Under 2022-2023 har arbetsmarknadsenheten arbetat med att bekämpa jättebalsamin vid ett antal bestånd på kommunal mark. Tekniska kontoret har testat hetvattenmetod för att bekämpa parkslide och jättebjörnloka på ett antal lokaler.

Åtgärd: Frihuggning av skyddsvärda träd

En analys ska genomföras över vilka träd som ska frihuggas genom att använda befintligt inventeringsunderlag. Därefter ska en plan och rutin tas fram på hur träden ska frihuggas samt vilka träd som ska frihuggas. Frihuggning ska ske av skyddsvärda träd, framförallt ek. Dessutom ska efterföljare som finns i samma områden som de skyddsvärda ekarna frihuggas.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden

Status: Genomförd. Inventering och frihuggning av utvalda skyddsvärda träd är klart. Bland annat frihöggs träd i Hok och Bondstorp. Projektet är delfinansierat av LONA-bidrag från Naturvårdsverket.

Åtgärd: Synliggöra och kommunicera om skyddsvärda träd

Kommunen ska synliggöra och i fält markera ut utvalda skyddsvärda träd. Arbetet med att markera ut skyddsvärda träd ska kommuniceras till allmänheten, för att öka kunskapen om skyddsvärda träd och ekosystemtjänster.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden

Status: Genomförd. Informationsskyltar om skyddsvärda träd finns uppsatta vid utvalda träd i kommunen. Skyltarna informerar om skyddsvärda träd överlag men även om de specifika träden av olika arter.

Åtgärd: Öka kunskapen om allemansrätten

Kommunen ska se över och eventuellt förtydliga och utöka den information om allemansrätten som finns på kommunens hemsida. Kommunen ska under programperioden informera om allemansrätten och dess tillämpning vid minst ett tillfälle till allmänheten. Kommunen ska särskilt informera och föra dialog med barn och ungdomar, föreningsliv samt elever inom SFI.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Kultur- och fritidsnämnden, Barn- och utbildningsnämnden

Status: Genomförs kontinuerligt. Under 2023 har det tagits fram två informationsskyltar med fokus på allemansrätten men dessa är inte uppsatta ännu. Förskolan arbetar med omsorg om miljön och det förs dialoger i det dagliga arbetet med barnen. På grundskolan, i fritidshemmen, gymnasiet och på vuxenutbildningen (SFI) diskuteras allemansrätten i undervisningen. ReMida arbetar med allemansrätten när de har workshops utomhus, där de diskuterar och reflekterar kring det.

Åtgärd: Främja barn och ungas tillgång till friluftslivet

Öka kunskapen om barn och ungas tillgång till friluftsliv för att därmed kunna hitta sätt att successivt förbättra samt utveckla tillgång och möjligheter, både generellt och för särskilda grupper. Kommunerna genomför en inventering för att se vilka förskolor och skolor som har mer än 300 meter till ett grönområde. Kommunerna tar i samverkan med Länsstyrelsen fram en metod för uppföljning och utvärdering av i vilken utsträckning förskolorna och skolorna arbetar med friluftsliv. Kommunerna använder den nya kunskapen för att ta fram en handlingsplan, eller inkludera aktiviteter i befintliga styrdokument, för att öka barn och ungas tillgång till friluftsliv.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Kultur- och fritidsnämnden, Barn- och utbildningsnämnden

Status: Påbörjad. Någon kartläggning kring vilka skolor och förskolor som har mer än 300 meter till ett grönområde är inte genomförd under 2023. Kommunen arbetar dock på andra sätt för att främja barn och ungas tillgång till friluftsliv. Förskolan, grundskolan och fritids arbetar mycket med att vara i naturen. De har naturen som klassrum vid till exempel utedagar och friluftsdagar. ReMida bidrar med björkved till alla barn- och utbildningsförvaltningens verksamheter för att främja uteliv och kunskaper kring naturen.

Tekniska kontoret har under 2023 satt upp informationsskyltar för en vandringsslinga vid Lagan i Vaggeryd. Fokus ligger på social hållbarhet, kulturella ekosystemtjänster och friluftsliv och riktar sig till alla åldrar

Åtgärd: Kommunala kulturmiljöunderlag och kulturmiljöprogram

Syftet med åtgärden är att kommunerna ska ha ett uppdaterat underlag för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer men också att underlaget används i planeringsprocesserna. Underlaget kan t ex bestå av kulturmiljöunderlag, information i form av inventeringar, kulturmiljöprogram, politisk versioner och mål för kulturarbetet. Kommunerna ska ha uppdaterade och antagna kulturmiljöunderlag. Dessutom ska kommunerna ha kulturmiljöprogram omfattande konsekvensanalyser och åtgärdsförslag med utgångspunkt i kommunens politiska vision och rådande planeringsläge.

Kulturmiljöprogrammet ska vara politiskt antaget och programmet ska uttrycka en politisk vision avseende kulturmiljöarbetet. Underlag och program ska användas, i vilket form de finns är inte det viktiga utan tillämpningen ska stå i fokus.

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

Status: Påbörjad. En kulturmiljöplan är antagen i kommunfullmäktige under 2023. Det övergripande syftet är att förklara ansvarsområden utifrån aktuell lagstiftning och ambitioner i kommunen som berör kulturmiljövärden.

Under 2023 genomfördes renovering av Järnboden i Götafors enligt tidigare planering, men delar av renoveringen återstår.

Arbetet med en kulturmiljöutredning, kommunala kulturmiljöer kvarstår. Det gäller för kommunens tätorter, ej mindre tätorter eller landsbygden. Utredningen omfattar ett fördjupat och uppdaterat kunskapsunderlag över kommunala kulturmiljöer i Vaggeryds kommun.

Åtgärden bedöms uppfylld gällande kulturmiljöprogram/plan. Åtgärden är delvis uppfylld gällande kulturmiljöunderlag/utredning, då det saknas ett uppdaterat underlag för mindre orter samt landsbygden.

Åtgärd: Långsiktig plan för vandringsleder

En långsiktig plan för en hållbar drift och underhåll ska tas fram för de vandringsleder so kommunen ansvarar för. I planen bör det beskrivas vad som behöver utföras, vem som ska utföra arbetet och kostnad för utförandet.

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

Status: Påbörjad. En länsövergripande samordnare är anställd. Ett ramverk för vandringslederna är framtaget under 2023 och medel är beviljade för att utveckla lederna. Samverkan fortsätter tillsammans med föreningar, kyrkor samt stiftsgården Tallnäs.

Uppföljning av plan för utveckling av biogas i Vaggeryds kommun

I miljöprogrammet finns det ett mål om att kommunen ska verka för att tankställen med förnyelsebara bränslen etableras i kommunen. Tankställe för biogas ska prioriteras i enlighet med biogasöverenskommelsen. Kopplat till detta mål finns också en plan för fortsatt utveckling av biogas i Vaggeryds kommun framtagna. Planen innehåller aktiviteter som ska bidra till målet om ett tankställe för biogas i Vaggeryds kommun. Aktiviteterna i planen följs upp årligen inom ramen för kommunens miljöprogram.

Aktivitet: Kommunens fordon ska successivt bytas ut till fossilfria fordon, där biogas ska prioriteras om ett tankställe finns. Arbetet kräver en samordning kring hanteringen av kommunens fordon.

Något tankställe för biogas fanns inte på plats under 2023 varvid inga biogasbilar har införskaffats.

Aktivitet: SÅM fortsätter att samla in matavfall och arbetar för att så många som möjligt ansluter sig till matavfallsinsamlingen. Vid nästa upphandling kommer hänsyn tas till avståndet i utvärderingen av upphandlingen.

Under sista halvan av 2023 blev FNI inklusive matavfallssortering obligatoriskt för alla småhus inom kommunen. Vecka 45 anslöts de sista småhusen till FNI och därmed har alla småhus nu matavfallssortering. Arbetet med att ansluta flerfamiljsbostäder och verksamheter till matavfallssortering pågår löpande och beräknas att slutföras under 2025. Det arbetet är tidskrävande då varje kund måste kontaktas personligen och införandet behöver därför ske succesivt. Specifikt matavfallssortering inom verksamheter tar tid då SÅM inte har tillgång till ett komplett verksamhetsregister. SÅM jobbar löpande med kommunikativa insatser för att öka utsorteringen av matavfall och motivera fler att minska mängden onödigt matavfall. Insamlad matavfall rötas i en anläggning där biogas produceras och restprodukten blir biogödsel. Gödseln är även KRAV-märkt och kan användas för ekologisk odling. I den senaste upphandlingen under 2023 kunde inte hänsyn tas till avståndet då den nuvarande aktören pressade priserna på en investering i en dubblerad biogasproduktion. SÅM betalar nu 45 kr/ton matavfall aktören tar emot jämfört med tidigare 250 kr/ton. Ingen annan aktör var i närheten av dess priser.

Aktivitet: Vaggeryds kommun deltar i projektet FASTR som syftar till en snabbare omställning till fossilfria bränslen. Kommunen är även representerat i etableringsgruppen för förnyelsebara bränslen och laddinfrastruktur som är en del av klimatrådets arbete.

Vaggeryds kommun har deltagit aktivt på olika seminarium och arbetsgrupper som anordnas inom FASTR-projektet. FASTR-projektet avslutades under 2022.

Aktivitet: Vaggeryds kommun ska ha fortsatt dialog med transport- och logistikföretag med målet att skapa ett underlag med aktörer som vill tanka biogas. Det handlar om rena transportföretag (åkerier) men också logistikföretag eller företag som är beroende av transporter. En fortsatt dialog ska även ske med producenter och leverantörer av biogas.

För logistiksidan arbetar kommunen med fortsatta kontakter för utveckling för att skapa förutsättningar och intresse för en biogasmack. Dessvärre är just nu intresset för biogas i transportsektorn väldigt lågt. Däremot har en ny snabbbladdare etablerats för elfordon (huvudsakligen långtradare och tunga fordon) i vår kommun. Fler sådana anläggningar är aktuella i vår kommun just nu. Etableringen av en anläggning för biogasproduktion blev inte aktuell, då finansiering via klimatklivet nekades projektet. Intresset från jordbrukssidan kvarstår, men delfinansiering saknas.

Aktivitet: Vaggeryds kommun kan vara sammankallande och ska vara drivande för att en dialog skapas med de gröna näringarna i kommunen med syfte att undersöka möjligheten och intresset av produktion av biogas.

Den gröna näringen ingår nu som en naturlig del i mötesforumet Vaggeryds Näringslivsråd. Där träffas alla näringssektorer cirka varannan månad. Möjlighet finns här att lyfta frågor kring biogas.

Aktivitet: Kommunen ska ha en fortsatt dialog med ägare till Båramoterminalen samt omvärldsbevakning kring elektrifiering av järnvägen med tillhörande investeringar runt omkring såsom tankställe för biogas eller snabbbladdare för tyngre fordon.

Kommunen ska fortsatt föra dialog med ägare till Båramoterminalen gällande elektrifiering och biogas. Kommunen har reserverat mark för etablering av tankställe för biogas. Elektrifieringen av järnvägen är planerad till 2027-2029.

Aktivitet: Kommunen har i biogasstrategin pekat ut lämpliga platser för biogas. Om det inkommer en förfrågan från en aktör att etablera en annan verksamhet på platsen ska detta övervägas med biogasstrategin i åtanke.

Under 2023 har det inte inkommit några förfrågningar om biogasetableringar på de utpekade platserna.

Aktivitet: Befintlig riktlinje för upphandling ska uppdateras och förtydligas med fokus på fossilfria transporter och fordon enligt ovan. Enligt åtagande 3 och 5 i biogasöverenskommelsen ska riktlinjer för fordon, inköp och upphandlingar uppdateras så att biogas prioriteras.

Nya riktlinjer för upphandling beslutades i kommunfullmäktige i januari 2024. I de nya riktlinjerna står att Upphandling och inköp ska följa kommunens antagna Miljöprogram och övriga antagna styrdokument inom området (t ex plan för utveckling av biogas). Eventuella avsteg ska motiveras och dokumenteras.